

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο ΑΓΑΘΟΣ ΑΣΤΟΣ

Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ ὁποῖος, χάρις εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Νεφελῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σουρῆ, ἠτύχησε νὰ ἀνακληθῆ μετὰ τόσους αἰῶνας ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τῶν ἀπογόνων, ἔλαβε πρό τινων ἐτῶν τὴν τιμὴν νὰ δώσῃ ἐξετάσεις αἰσθητικῆς καὶ δραματικῆς τέχνης ἐνώπιον παρισινῶν θεατῶν καὶ τῆς παρισινῆς κριτικῆς τοῦ καθημερινοῦ τύπου.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ αὐτὴ κριτικὴ, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ εἰκοσιτετράρων χρειάζεται καὶ μία ἐπιθεώρησις, ἤρπασεν, ἐννοεῖται, μετὰ χαρᾶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακόψῃ τὰς μελέτας τῆς ἐπὶ τῶν οὐχὶ πάντοτε ἐξόχων ἔργων τῶν συγχρόνων δραματουργῶν διὰ νὰ ἀσχοληθῆ ὀλίγον ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τοῦ ἀρχαικοῦ, τοῦ πρωτογενεοῦς τούτου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν φιλοδοξίαν καὶ αὐτὸς νὰ ἀποπειραθῆ νὰ γράψῃ κωμωδίαν.

Ὡς εἰκόσ, ἡ κρίσις τῆς ὑπῆρξεν αὐστηροτάτη. Ὁ εἰδὸς δὲ κριτικὸς τριῶν ἢ τεσσάρων καθημερινῶν ἐφημερίδων ἔσπευσε, χωρὶς καὶ πολὺν κόπον νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐτυμηγορίαν του, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι «εἰς ἀγαθὸς ἀστός, ὁ ὁποῖος τίποτε δὲν ἐννοεῖ ἀπὸ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πράγματα.» εἰς λυσσαλέας ἀντιδραστηκός, τοῦ ὁποῖου ἡ ὄλη ἔμπνευσις εἶναι μία διηνεκῆς μεμψιμοιρία ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος, ἠνωμένη μετ' ὑβρεομανίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κριτικὴ ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην μεταφορῶν καὶ παρομοιάσεων, ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι ἐν εἶδος συντηρητικοῦ λιβελλογράφου.

Ἐννοεῖται οἴκοθεν πόσον ἡ θέσις τοῦ Ἀριστοφάνους κατέστη ἀφόρητος μετὰ τοιαύτην καταδίκην. Ἄν ἐπιτρέπετο δὲ εἰς κανένα σήμερον νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὰ συμφέροντα τῆς ὑπολήψεώς του καὶ ἄνευ πληρεξουσίων, θὰ παρεκάλει ὅλους τοὺς ἐκδότας του νὰ παύσουν τὸ ἔργον του, πάντα δὲ ὅστις τρέφει καὶ τὸν ἐλάχιστον οἶκτον πρὸς τὴν μνήμην του ποτὲ νὰ μὴ διανοηθῆ νὰ ἀναβιδάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν καμμίαν ἀπὸ τὰς κωμωδίας του.

Ἄλλ' ἐξ αἰσθήματος πατριωτισμοῦ, καὶ διὰ νὰ ἐλαττώσῃ ὀλίγον τὰς εὐθύναις τοῦ κ. Σουρῆ ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ ψελλίσω ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπὲρ τοῦ καταδίκου τούτου ὀλίγας λέξεις.

✱

Ἐν πρώτοις ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἀστός, — τὸν φαντάζομαι ὀλίγον χονδρὸν καὶ προγᾶστορα κατὰ τὸ καθῆκον παντός ἀγαθοῦ ἀστοῦ σεβομένου ἑαυτόν, — εἶχε τὸ δῶρον νὰ βλέπῃ ὄχι μόνον

ὑψηλὰ, ἀλλὰ καὶ πολὺ πολὺ μακρὰν' μακρὰν πρὸς τὴν ἀπόστασιν τοῦ μέλλοντος. — Μόλον ὅτι δὲ ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας δὲν εἶχεν ἐρευρηθῆ ἀκόμη, διὰ νὰ δίδῃ ἀπὸ τοὺς σωρεΐτας τοῦ παρελθόντος συμπεράσματα περὶ τοῦ μέλλοντος, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας του, ὀφθαλμοὶ ἀστοῦ, ἔσχιζον τὴν πυκνὴν οὐμίχλην' καὶ πολλαχοῦ αἱ κωμωδίαί του εἶναι κεφάλαια μιᾶς παλαιᾶς, μιᾶς εἰδωλολατρικῆς ἔστω, Ἀποκαλύψεως τοῦ ἐθνικοῦ τούτου Ἰωάννου, ἡ ὁποία, ἂν καὶ δὲν ἐγράφη ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου βράχου τοῦ σπηλαίου τῆς Πάτμου, ἀλλ' ἐπὶ ὄργιακοῦ βωμοῦ τῶν Διονυσίων, δὲν εἶναι διὰ τοῦτο καὶ ὀλιγώτερον προφητικὴ.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς φωτεινῆς ἄλλ' ἐκ δόξης, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε τὸ Ἄστυ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν σελαγισμῶν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἀπογεῖου τῆς ἀκμῆς, εἰς τὴν οὐδεμίαν ἐν τῷ κόσμῳ πολιτεία εἶχεν ὑψωθῆ, ὁ Ἀριστοφάνης μόνος ἐκ τῶν συγχρόνων του εἶδε τὰ μαῦρα νέφη, τὰ ὁποῖα ἐσωρεύοντο μακρὰν, εἰς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ ὀρίζοντος τοῦ μέλλοντος.

Μόνος προεἶδεν, ὅτι ἡ ἀχαλίνωτος τυραννία τοῦ Δήμου, ὁ ὁποῖος ὑπελάμβανεν ἑαυτὸν δεσπότην, διότι ἦτο ὁ ἐκτελεστὴς τῶν ταπεινῶν ὀρέξεων τῶν δημαγωγῶν, εἶναι ὁ τάφος τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας' ὅτι ἡ σοφιστεία καὶ ἡ διαλεκτικὴ θὰ φθειρῇ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀρχαικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὑπηγόρευσε τὰς μεγάλας πράξεις τῶν Μηδικῶν. Μόνος δ' ἐμπνευσμένος οὗτος προφήτης, ὁ ἐξαγγέλλων τὰς προφητείας του διὰ τοῦ σαρκαστικοῦ γέλωτος, ὁ ἀνθρώπος μετὰ τὰς περιωρισμένας βλέψεις καὶ τὸν στενὸν ὀρίζοντα διείδεν, ὅτι οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, εἶναι οἱ πρόδρομοὶ τοῦ θανάτου τῆς Ἑλλάδος' μόνος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολεμικῆς μέθης τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐμάντευσε τὸν μαιραῖον, τὸν ἀναπόφευκτον αὐτοῦ ἐπίλογον... τὴν Χαίρωνειαν.

Δὲν θὰ ἐγέλων βεβαίως οἱ Ἀθηναῖοι, ἐὰν ἐμάντευον, ὅτι ἕκαστος συριγμὸς τῆς δηλητηριώδους εἰρωνείας του ἦτο καὶ μία προειδοποίησις συμφορᾶς, ἐκάστη ἐκρηγῆς γέλωτος ἀπλήτου, εἰς πρόλογος δακρῶν. Αἱ Συρακοῦσαι, οἱ Αἰγὸς Ποταμοί, ὅλαι αἱ μαῦραι ἡμέραι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἑλλάδος προηγγέθησαν διὰ τοῦ σαρκασμοῦ του.

✱

Ἄλλὰ τὸ ἀντικείμενον ἐφ' οὗ ὑπῆρξεν ἀληθῶς προφήτης ἦτο ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Ἐν τῇ ψυχῇ του τὰ ὄρια τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας εἶχον καταπέσει κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Δὲν ἐβλεπεν, εἰμὴ τὴν Ἑλλάδα ἀλληλοσπαρασσομένην καὶ ἀλληλοεξανδραποδιζομένην, μέχρις οὗ ἐξανδραποδισθῆ ὑπὸ τῶν ξένων.

Καὶ ὅταν πρό τινων ἐτῶν εἰς ἑταῖρος τῆς παρ' ἡμῖν γαλλικῆς σχολῆς, ὁ κ. Ὀλλώ, ἀνεκάλυπτεν ἐντεταγισμένην εἰς ταπεινὸν ναῖσκον χωρίου τῆς Βοιωτίας τὴν πλάκα, ἐφ' ἧς ὁ κατὰ τὰ Ἰσθμια ἀναγγελθεὶς λόγος τοῦ Νέρωνος, οἱ ὑβριστικοὶ λόγοι τοῦ παραδοξότερου τῶν κακούργων καὶ τοῦ μᾶλλον ἀκαταλήπτου τῶν Φιλελλήνων, οἱ ἀπαγγελθέντες 66 ἔτη μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, δι' ὧν συνάδουσε τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀπόδοσιν φανταστικῆς ἐλευθερίας, ἠνώθησαν ἐν ἐμοὶ δι' εἰρμῶν ἰδεῶν, τὸν ὁποῖον εὐρίσκω φυσικώτατον, πρὸς τὰς ἀράς τοῦ Ἀριστοφάνους κατὰ τῶν ἀτελευτήτων ἀδελφικῶν σπαραγμῶν τῶν ἑλληνίδων πόλεων, τὰς ὁποίας, πέντε αἰῶνας πρότερον, ἐξετόξευεν ἀπὸ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου. «Ἐλευθερίαν δίδωμι ὑμῖν ἢ οὐδ' ἐν τοῖς εὐτυχιστάτοις χρόνοις ἔσχετε· ἢ γὰρ ἀλλήλοισι ἢ ἀλλοτρίοις ἐδουλεύετε», εἶπεν εἰς τοὺς ἐν Κορίνθῳ συνηγμένους Ἕλληνας ὁ Νέρων, οἰνοει ἀπαγγέλλων τὸν ἀπολογισμὸν τῶν προφτειῶν τοῦ Ἀριστοφάνους.

*

Ψυχολογικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοφάνους τρεῖς θέλει ἀνεύρει ἐν αὐτῷ κεντρικὰς ἰδέας, περὶ τὰς ὁποίας στρέφεται ἡ πολεμικὴ τῆς σατύρας του: Τὴν ἀποστροφήν πρὸς τὸν πόλεμον τὸν διαιροῦντα καὶ σπαρασσόντα τὴν Ἑλλάδα· τὸ μῖσός του πρὸς τοὺς δημαγωγούς καὶ τὴν ἐκλυτον πολιτείαν τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν, τὴν περιφρόνησιν του πρὸς τὴν σοφιστικὴν παιδαγωγίαν.

Ἡ σοφιστικὴ παιδαγωγία ἐμπνέει τὰς Νεφέλας του. Περὶ αὐτῶν ἱκανὰ ἐγνώρισεν τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη εὐρύτερων ἀναπτύξεων. Ἀπομένουν τὰ δύο ἄλλα ἰδεώδη του. Στερρὸς σύνδεσμος τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ τροφοὶ τῆς ἰσχύος κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀθηναϊκὴ πολιτεία συντηρητικὴ, ἐν ἧ οὐδεμίαν νὰ ἔχη θέσιν ἢ δημαγωγία.

Ἡ κατὰ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου καταφορά του ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀναλλοίωτος· καὶ ὅταν ἐνίκα ἡ πατρίς του καὶ ἡμαλώτιζε διὰ τῆς νίκης, τὴν ὁποίαν ἐκλεψεν ὁ Κλέων ἀπὸ τοῦ Δημοσθένους, τοὺς τριακοσίους Σπαρτιάτας τῆς Σφακτηρίας, καὶ ὅταν οἱ βράχοι τῆς Ἀκροπόλεως ἀντελάουν τοὺς γόους καὶ τοὺς κοπετούς τῶν γυναικῶν διὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ καταστροφήν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτείχιζον τὴν Δεκείλειαν καὶ ἐφθειρον τὴν Ἀττικὴν. — Ἀρὰ κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου τούτου ἑλληνικοῦ πολέ-

μου, ἐκρηγνυμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάνσεων τοῦ γέλωτος, εἶναι καὶ οἱ Ἀχαρνεῖς του, καὶ οἱ Ὀρνίθες καὶ ἡ Εἰρήνη καὶ ἡ Λυσιστράτη.

Εἰς τοὺς Ἀχαρνεῖς, ὅπου φέρει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοὺς Μενιδιάτας τῶν χρόνων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον πληρώσει τὸν βαρύτερον φόρον τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς δηώσεως εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, θέτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τῶν ἀστέγων, τῆς ἐστίας τὰ ἥρεμα ἀγαθὰ, πρὸ τῆς ῥινόσ των πεινῶντων, τὴν γαργαλιστικὴν κνίσαν τοῦ λουκουλείου γεύματος τοῦ Δικαιοπόλιδος, καὶ ἀντὶ τοῦ θρομβωμένου αἵματος, τὸ ὁποῖον ῥυπαίνει τὴν γῆν των, ἣν δὲν δύνανται πλέον νὰ καλλιεργήσουν, τοῖς ἐπιδεικνύει τοὺς ἀμφορεῖς μὲ ἐκχειλίζοντα τὸν οἶνον. Καὶ δὲν δύναται τις νὰ συλλάβῃ θαυμασιωτέραν σκηνὴν ἀντιθέσεως, ἀπὸ τὴν εὐωχίαν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἔχει ὡς πλάισιον τὴν πείναν καὶ τὴν ὀδύνην, καὶ ἐν ἧ συγκρούονται καὶ συμφύρονται πολεμιστήρια σαλπίσματα μὲ τὸν κρότον τῶν παροφίδων. — Εἰς τὸν Λάμαχον τὸν ὁποῖον ὑπὸ τὴν πίπτουσαν χιόνα στέλλει ἡ πόλις νὰ φυλάξῃ τὰ σύνορα, ἀντιτάσσεται τὸ κοκκάλισμα τῶν ψητῶν κιλῶν τοῦ Δικαιοπόλιδος.

Καὶ γίνεται μεταξὺ Λαμάχου καὶ Δικαιοπόλιδος ὁ κωμικώτερος διαγωνισμὸς περὶ τῆς πολεμικῆς δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης εἰς τὸν θαυμάσιον ἐκείνον διάλογον, εἰς ὃν παρελαύνει ὅλον τὸ ὄπλοστάσιον τοῦ Λαμάχου καὶ ὀλόκληρος ὁ κατάλογος τῆς εὐωχίας τοῦ Δικαιοπόλιδος.

- Παῖ, παῖ, φέρ' ἐξω δεῦρο τὸν γύλιον ἐμοί.
- Παῖ, παῖ, φέρ' ἐξω δεῦρο τὴν κίστην ἐμοί.
- Ἐνεγκε δεῦρο τὴν πτερῶν τῶν κ' τοῦ κρόνου.
- Ἐμοὶ δὲ τὰς φάττας γε φέρε καὶ τὰς κίχλας.
- Καλὸν γε καὶ λευκὸν τὸ τῆς στρουθοῦ πτερὸν.
- Καλὸν γε καὶ ξανθὸν τὸ τῆς φάττης κρέας.
- ὄνθρωπε, παῦσαι καταγελῶν μου τῶν ὀπλῶν.
- ὄνθρωπε, βούλει μὴ βλέπειν εἰς τὰς κίχλας;
- Τὸ λοφεῖον ἐξένεγκε τῶν τριῶν λόφων.
- Κάμοι λεκάνιον τῶν λαγῶν δὸς κρεῶν.
- Φέρε δεῦρο γοργόνωτον ἀσπίδος κύκλον.
- Κάμοι πλακοῦντος τυρόνωτον δὸς κύκλον.

Καὶ ἐξακολουθεῖ γοργή, ῥαγδαία ἡ ἀντιπαράθεσις, ὡς μία βροχὴ ἀμοιβαίων ῥαπισμάτων. Καὶ ἀντιτίθενται εἰς τῆς ἀσπίδος τοὺς κιλίβαντας οἱ κριθανῖται, καὶ πρὸς τὸν θώρακα ὁ ἀμφορεὺς. Καὶ ἐνῶ ὁ Λάμαχος εἰς μίαν ἀπαρμιλλοῦ κωμικότητος ἐκφρασιν παραπόνου, ἐκκινῶν διὰ τὴν φρουρὰν του ἐν τῷ μέσῳ τῆς πιπτούσης χιόνος ψιθυρίζει «Νίφει, βαβαιάξ· χειμέρια τὰ πράγματα», ἀπαντᾷ γελῶν ὁ Δικαιοπόλις: «Αἶρου τὸ δειπνον· συμποτικὰ τὰ πράγματα».

Τοιαῦται μεμονωμέναι εἰκόνας, ἐνέπνευσαν εἰς τὴν κριτικὴν, τὴν ὁποίαν διαφεύγει ὁ ἐσώτερος τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοφάνους σκοπός, τὴν ἀποφθεγματικὴν ἐτυμηγορίαν: «Ὁ Ἀριστοφάνης δὲν ἐννοεῖ καὶ ἀπὸ πολὺ ὑψηλὰ πράγματα».

Εἶδετε ἐκεῖ, νὰ ἠττάται σαρκαιομένη ἡ Ἐθελοθυσία ἀπὸ τὴν Ἀπολαυσιν καὶ τῶν χυτρῶν οἱ κρότοι νὰ ἤγουν μουσικώτερον ἀπὸ τὰς χαλκῆς ἀσπίδας; Εἶδετε ἐκεῖ ἰυδικιότητα Μούσης, ἡ ὁποία ἀντὶ νὰ ἀπευθύνεται εἰς τοὺς παλμούς των καρδιῶν, λαλεῖ πρὸς τὸν στόμαχον καὶ ἐξεγείρει τὰ ἰδεώδη τῆς κοιλίας;

Ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον τὸν θεοστυγῆ, διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐβλεπεν ὁ Ἀριστοφάνης σφυρηλατοῦντα τῆς Ἑλλάδος τὰ δεσμά, τοιοῦτος ἐπρεπεν ἐξευτελισμὸς τῶν ἰδεῶδων του· καὶ διὰ τοῦτο εἶναι περισσότερο ὑπερίετις ἡ Μοῦσά του, εἰς τὸν ἀπαρμιλλοῦ τοῦτον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον εἰς Γαργαντούας νικᾷ καὶ ἐξευτελίζει μίαν παρωδίαν ὀμηρικοῦ ἥρωος, τὸν Λάμαχον τῶν Ἀχαρνεῶν.

Θεωρήσατέ τὴν ὁμῶς τὴν Μοῦσάν του, ὅταν πτερυγίζῃ πρὸς τὰς εὐγενεῖς νοσταλγίας τοῦ παρελθόντος, πρὸς τῶν Μηδικῶν τοὺς ἥρωϊκοὺς χρόνους! Ὁ Κωμωδὸς γίνεται τότε Αἰσχύλος, τῶν εὐγενῶν, τῶν ὑψηλῶν, τῶν δικαίων ἀγῶνων ὑψιβάμων ὑμνητής. Καὶ ὅταν ἐνθυμῆται τοὺς μεγάλους ἐκείνους χρόνους ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πηλοῦ τῶν βωμολοχιῶν, ἡ Μοῦσά του ἀποκαθαίρουσα ἐν ἀκρεῖ τὰς πτέρυγας δι' ἰσχυρῶν πτήσεων, σαλπίζει ἀπὸ τῶν αἰθερίων πολεμιστηρίους παιᾶνας. Εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀχαρνεῖς ῥίπτει ἐπὶ τοῦ γελωτοποιουμένου χοροῦ τῶν γερόντων δέσμη φωτεινῶν ἀκτίνων ἐκ τῆς ἐποποιίας τῶν Μηδικῶν, ἐν τῷ θαυμασίῳ χορικῷ:

«Ἄνηρ νικᾷ τοῖσι λόγοισιν καὶ τὸν δῆμον μεταπέθει», ὅπου ἡ Μοῦσά του τόσον ὑψηλὰ τελεῖ τῶν Μαραθωνομάχων τὰ Μνημόσυνα, ὥστε αὐτὸς ὁ Αἰσχύλος θὰ τὰ ἐφθάνει.

Ὅμοια εἶναι ἡ σκηνὴ τῶν Σφηκῶν, ἐν ἧ λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας τὴν λύραν ἀπορρίπτει αἰφνιδίως τὸ κέρας τῆς βακχικῆς σατύρας ἀπέναντι τῶν γερόντων δικαστῶν, τοὺς ὁποῖους ἀνορθώνει ἐπὶ βᾶθρου ὑψηλοῦ, ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν παλαιῶν θριάμβων των ἐναντίον τοῦ ξένου.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΔΥΚΟΥΑΝΗΣ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΣ

[Κατὰ τὸν Γκυγιώ].

Ὁλόκληρον τὸ πρόβλημα τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως ἐξήρηται, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἐκ τῶν ἀκολουθῶν ἀρχῶν:

1ον Ἡ γυνὴ εἶνε φυσιολογικῶς ἀσθενεστέρη τοῦ ἀνδρός· κέκτηται ἀποταμιευμένας πολὺ ὀλιγωτέρας δυνάμεις ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν σημαν-

τικὴν κατανάλωσιν ἣν συνεπάγεται ἡ διανοητικὴ ἐργασία, ὅσῳκις αὕτη ὑπερβαίνει δεδομένα τινὰ ὄρια.

2ον Ἡ γενετήσιος λειτουργία εἶνε διὰ τὸν γυναικεῖον ὄργανισμὸν πολὺ σπουδαιότερα ἢ διὰ τὸν ἀνδρικό· ἡ δὲ τοιαύτη λειτουργία, κατὰ τὴν γνώμην πάντων τῶν φυσιολόγων, διατελεῖ εἰς ἀνταγωνισμὸν μετὰ τῆς δαπάνης τῶν ἐγκεφαλικῶν δυνάμεων. Ὡστε κατ' ἀνάγκην ἡ παραγομένη ἀνισορροπία ἐκ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας παρὰ τῇ γυναικί εἶνε πολὺ μεγαλητέρα ἢ παρὰ τῷ ἀνδρὶ.

3ον Αἱ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνισορροπίας συνέπεται εἶνε διὰ τὸ γένος πολὺ σοβαρώτεροι, ὅταν προέρχονται ἐκ τῆς γυναικός, ἢ ἐκ τοῦ ἀνδρός.

Ἡ ζωὴ τῆς γυναικός, ὡς καθιστικὸς αὐτῆς καὶ ἡκιστα ὑγιεινὸς βίος, δὲν επιτρέπεται εἰς τὸν κεκμηκότα ἐκ παραλόγου συστήματος ἐκπαίδευσως γυναικεῖον ὄργανισμὸν ν' ἀνακτήσῃ δυνάμεις, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸν ἄνδρα· ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ὑγεία τῆς μητρὸς εἶνε διὰ τὸ παιδίον πολὺ ἀναγκαιότερα ἢ τοῦ πατρός. Ἡ δαπάνη τοῦ ἀνδρός ἐν τῇ τεκνοποιίᾳ εἶνε μηδαμινὴ σχετικῶς πρὸς τὴν τῆς μητρὸς. Ἐχει ἀνάγκην αὕτη χάριν τῆς κυκλοφορίας, τοῦ τοκετοῦ καὶ κατόπιν τῆς πρώτης ἀνατροφῆς τοῦ τέκνου σημαντικοῦ κεφαλαίου δυνάμεων σωματικῶν τε καὶ ἠθικῶν. Αἱ μητέρες τοῦ Βάκωνος καὶ τοῦ Γκαίτε, ἀμφοτέραι ἀξιολογοὶ γυναικες, δὲν θὰ ἦσαν βεβαίως ἱκαναὶ νὰ συγγράψωσι τὸν *Nuorum organum* ἢ τὸν *Φαῦστιον*· ἐὰν ὁμῶς ἡ γεννητικὴ των δυνάμεις ἤθελεν ἐλαττωθῆ, δι' ὑπερβολικῆς διανοητικῆς δαπάνης, δὲν θὰ ἐγένωνν τέκνα τὸν Βάκων καὶ τὸν Γκαίτε. Ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς των οἱ γονεῖς δαπανήσωσιν ὑπερβολικὸν μέρος ἐκ τῆς δυνάμεως, ἣν ἀρύονται ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ, θ' ἀπομείνῃ τοῦλάχιστον μέρος διὰ τὰ τέκνα των. Ὁ Κόλεριτζ εἶπε μὲ ὄλην τὴν σοβαρότητα ὅτι «ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοὺς ἐννέα πρώτους μῆνας τῆς προηγουμένης τῆς γεννήσεώς του εἶνε πιθανῶς μᾶλλον ἐνδιαφέρων καὶ περιέχει γεγονότα πολὺ μείζονος σημασίας ἢ ἅπας ὁ κατόπιν ἐρχόμενος».

Ἄνδρες, ὧν ἡ γνώμη κέκτηται κύρος μέγα, φρονοῦσιν ὅτι ὅσον περισσότερο ἡ ἀνατροφή τῆς γυναικός εἶνε ἐπιμεμελημένη, τόσον περισσότερο τὰ τέκνα της εἶνε ἀσθενῆ. Ὁ Σπένσερ λέγει ἐν τοῖς Βιολογικοῖς αὐτοῦ Στοιχείοις ὅτι ἡ σωματικὴ ἐργασία καθιστᾷ τὰς γυναικας ἥττον γονίμους· εἶτα δὲ προσθέτει ὅτι καὶ αὕτη ἡ σχετικὴ ἢ ἀπόλυτος στέρωσις εἶνε γενικῶς ἀποτέλεσμα διανοητικῶν κόπων. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ πλούσιαι νεάνιδες τρέφονται πολὺ κάλλιον καὶ διαιτῶνται πολὺ ὑγιεινότερον ἢ αἱ πτωχαί, τὴν καθυστέρησιν αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν

γονιμότητα δέον ν' αποδώσωμεν εἰς τὴν πνευματικὴν κόπωση, εἰς ἣν ὑποβάλλονται, ἥτις ἐπαισθητῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Ἡ δὲ τοιαύτη καθυστέρησις δὲν ἐκδηλοῦται μόνον διὰ τῆς συχνότερον παρατηρουμένης καθ' αὐτὸ στεριώσεως καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὀρίου τῆς τεκνοποιίας, ἀλλ' ἀναφαίνεται καὶ ἐν τῇ γενικῶς παρατηρουμένῃ παρὰ ταῖς τοιαύταις γυναίξιν ἀνικανότητος περὶ τῆς δευτέρας μητρικῆς λειτουργίας, τοῦ θηλασμοῦ τῶν ἰδίων τέκνων. Ἡ πλήρης περίοδος τῆς μητρότητος συνίσταται εἰς τὸ κυφορεῖν καὶ τίθειν βρέφος καλῶς ἀνεπτυγμένον καὶ εἰς τὸ παρέχειν εἰς αὐτὸ τὴν φυσικὴν τροφήν κατὰ τὸ κανονικὸν διάστημα. Διὰ τὴν διπλὴν ταύτην λειτουργίαν εἶναι ἥμισυ ἱκαναὶ ἐν γένει αἱ νεάνιδες αἱ μὴ ἔχουσαι ἀνεπτυγμένον κόλπον, ὅσαι ἐπιζῶσιν εἰς ἄκρως καταθλιπτικὴν ἐκπαίδευσιν. Καὶ ὅταν ἔτι αὐταὶ τίκτωσι τὸν μέσον ὄρον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων, πάλιν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς σχετικῶς στεῖραι. Ὁ Δανὸς ἱατρός δόκτωρ Χέρτελ ἐξηκρίβωσεν ὅτι εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα τῆς πατρίδος του 20% ἐκ τῶν ἀρρένων καὶ 40% ἐκ τῶν θηλέων διέτλουν εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐπισφαλῆς υγείας, ὀφειλόμενον εἰς τὴν διανοητικὴν καταπόνησιν ἰδιαιτέρως δὲ παρετηρεῖτο παρ' αὐτοῖς ἐπιπολάζουσαι ἡ ἀναιμία, αἱ χυρᾶδες καὶ αἱ κεφαλαλγίαι. Ὁ δὲ ἐν Πετροπόλει καθηγητῆς Βύστρωφ ἀναλόγους ἐξηκρίβωσε περιστάσεις.

Ἐκ τούτων καὶ πολυαριθμῶν ἄλλων παρομοίων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ διανοητικὴ ἐργασία ἡ ἐπιβλαβὴ ἐκ τῶν διαγωνισμῶν καὶ τῶν ἐξετάσεων παρὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρρένων, εἶνε ἔτι μᾶλλον ἐπιβλαβὴς διὰ τὰς νεάνιδας. Οἱ τοιοῦτου εἶδους κόποι, ἐπαναλαμβανόμενοι ἐπὶ πολλὰς ἀλλεπαλλήλους γενεάς, δύνανται ἐν τέλει νὰ καταστήσωσι τὴν γυναῖκα ἐντελῶς ἀνίκανον πρὸς τὸ ἔργον τῆς μητρῆς. Ὁ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐπισημονικῆς ἐκπαιδεύσεως κίνδυνος εἶνε μεγάλητερος διὰ τὰς νεάνιδας, καθότι αὐταὶ, ῥέπουσαι περισσότερον πρὸς τὸν καθιστικὸν βίον, ἐπιδίδονται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν μελέτην καὶ δεικνύουσιν ἐν γένει περισσότεραν ἐπιμέλειαν. Εἰς δὲ τὴν τοιαύτην διατάραξιν τῆς υγείας αὐτῶν συντελοῦσιν ἐξ ἴσου μετὰ τῆς διανοητικῆς κοπώσεως καὶ ἡ κατ' οἶκον ἀπομόνωσις καὶ ἡ κακὴ διαίτα καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων. Προσθέσατε καὶ τὰς ἀγρυπνίας, αἰτινες συνηθίζονται εἰς τοὺς πλουσίους οἴκους χάριν τῶν ἐσπερίδων, καὶ εἰς τοὺς ἐνδεεῖς χάριν παντοσιδῶν νυκτερινῶν ἐργασιῶν. Ὁ Ἀμερικανὸς Κλάρκ συμπεραίνει ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τὸ τοιοῦτο συμβαῖνον ἐπὶ πεντηκονταετίαν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε τις προφήτης ἵνα προείπῃ, συμφῶνως

πρὸς τοὺς νόμους τῆς κληρονομικότητος, ὅτι αἱ γυναῖκες αἱ μέλλουσαι νὰ γένωσι μητέρες τῶν μελλουσῶν ἡμῶν γενεῶν δέον νὰ ἐλθῶσιν ἐκείθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Πηγάζει ἄρα διὰ τῆς κληρονομικότητος εἶδος τι ἐπιλογῆς ἀντιστρόφου, ἐχούσης ὀλεθρίους συνεπείας, καθότι ἀκριβῶς αἱ νεάνιδες τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων, αἰτινες ἐμελλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ποιότητος τῶν ὑψηλῶν γενεῶν, εἶνε ἀνίκανοι νὰ τεκνοποιήσωσιν ἢ τίκτουσι παιδιά ἀσθενικά, ἀφίνουσι δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰς ἥττον ἀνεπτυγμένας, ἀλλ' εὐρωστοτέρας γυναίκας τὸ ἔργον τῆς διαιωνίσεως τοῦ γένους.]

Αἱ μητέρες αἱ φροντίζουσαι νὰ καταστήσωσι τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας ἀξιεράστους ἐκλέγουσι τὰ χεῖριστα τῶν μέσων πρὸς τοῦτο, θυσιάζουσαι τὸ σῶμα χάριν τοῦ πνεύματος. Ἡ ἀδιαφοροῦσιν ἐντελῶς περὶ τῶν ὀρέξεων τῶν ἀνδρῶν, ἢ πλανῶνται οἰκτρῶς ὡς πρὸς αὐτάς. Οἱ ἄνδρες, καθὰ παρατηρεῖ ὁ Σπένσερ, ἐλάχιστα ἐνδιαφέρονται περὶ τῆς μαθήσεως τῶν γυναικῶν, ἐκτιμῶσιν ἰδίως τὸ κάλλος των, τὸν ἀγαθόν των χαρακτήρα καὶ τὴν ὀρθονοιάν των. Τίνας ποτὲ ἐρωτικὰς κατακτήσεις ἔσχε λογία γυνὴ διὰ τῶν εὐρειῶν αὐτῆς ἱστορικῶν γνώσεων; Τίς ποτε ἠράσθη γυναικός, διότι ἐγίνωσκεν αὐτὴ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν; Τίς ποτε Ἐδουίνος ἐγονυπέτησε πρὸ Ἀγγελίνης τινός, διότι ἐλάλει αὐτὴ τὴν γερμανικὴν; Ἄλλ' ὅμως αἱ ῥοδόχροοι παρειαὶ καὶ οἱ λάμποντες ὀφθαλμοὶ τῶν γυναικῶν εἶνε πάντοτε ἰσχυρὰ θέλητρα. Ἡ φαιδρότης καὶ ἡ εὐδιαθεσία, ἡ προερχομένη ἐκ τῆς εὐεξίας, πολλὰς ἐγέννησαν κλίσεις, ἀποληξάσας εἰς γάμον. Πάντες γινώσκουσι περιστατικῶς, καθ' ἃ ἡ εὐειδῆς μορφή, καὶ ὅταν ἔτι ἐστερεῖτο ἄλλων ἐπιβοθητικῶν, προὔκαλεσε πάθος ἀκατανίκητον ἀλλὰ ὀλίγιστοι εἶδον τὴν μάθησιν νεαρῆς γυναικός, στερουμένης ἄλλων σωματικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτηρισμάτων, νὰ ἐξεγείρῃ παραπλήσιον αἰσθημα. Κατὰ τὸν Σπένσερ, ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῶν συνδυαζομένων ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς παραγωγὴν τῆς συμμιγοῦς συγκινήσεως, ἥτις καλεῖται ἔρωσ, τὰ ἰσχυρότατα εἶνε τὰ γεννώμενα ἐκ τῶν σωματικῶν χαρακτηρισμάτων· κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχονται τὰ προκαλούμενα ἐκ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν καὶ τὰ ἀσθενέστατα πάντων εἶνε τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν διανοητικῶν προτερημάτων. Ταῦτα δὲ ἐξαρτῶνται ὅχι τόσο ἐκ τῆς ἐπικτητοῦ παιδεύσεως, ὅσον ἐκ τῆς φυσικῆς εὐφυΐας, τῆς λεπτότητος καὶ τῆς ἀγχινοίας. Ἐὰν δὲ τις θεωρήσῃ ὅτι ἡ τοιαύτη ἡμῶν διαθεσιμότης ἔχει τι τὸ ἐξουτελιστικὸν διὰ τὸν ἄνδρα καὶ ἐξανίσταται ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ ἀνδρικός χαρακτήρ ἐπηρεάζεται ἐκ τοιοῦτων ἀφορμῶν, ἀπαντῶμεν αὐτῷ ὅτι πλανᾶται. Εἰς τῶν σκοπῶν τῆς φύσεως, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ ὑπέρτατον αὐτῆς τέλος, εἶνε

ἡ ὅσον τὸ δυνατόν μείζων ὠφέλεια τῶν μεταγενεστέρων· πρὸς τοιοῦτον δὲ σκοπὸν ἡ εὐρυμάθεια, συνοδευομένη ὑπὸ κακῆς σωματικῆς κράσεως, ὀλίγην ἔχει ἀξίαν, καθότι οἱ ἀπόγονοι θ' ἀποθάνωσιν ἕνεκα ἐλλείψεως υγείας μετὰ μίαν ἢ δύο γενεάς· ἀντιθέτως δὲ εὐρωστον καὶ ὠραῖον σῶμα, καίπερ μὴ περικοσμούμενον ὑπὸ διανοητικῶν χαρακτηρισμάτων, ἀξίζει νὰ διατηρῆται, καθότι εἰς τοὺς μέλλοντας αὐτοῦ ἀπογόνους ἢ διάνοια δύναται ἐπ' ἀρίστων ν' ἀναπτυχθῇ· φανερόν ἄρα εἶνε πόσον σημαντικὴ τυγχάνει ἡ τοιαύτη κατεύθυνσις ἢ ἐνυπάρχουσα εἰς τὰς ὁρμὰς τοῦ ἀνδρὸς. Ὅπως δὴ ποτε δ' ἄλλως αἱ ὁρμαὶ αὐταὶ ὑπάρχουσιν, εἶνε δὲ ἀφροσύνη τὸ ἐπιμένειν εἰς σύστημα καταστρέφον τὴν υγείαν τῆς νεάνιδος χάριν τῆς ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιβαρύνσεως τῆς μνήμης αὐτῆς.

Ἄλλ' ἔπεται ἄρα γε ἐκ τούτου ὅτι ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ ἐκπαιδεύεται; Πολλοὺ γε καὶ δεῖ· μάλιστα ἡμεῖς πρεσβεύομεν ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον πεπαιδευμένη, ἐντὸς τῶν ὀρίων ὅμως τῶν δυνάμεων τῆς. Πλὴν ἄλλο τι εἶνε ἡ παιδεία καὶ ἄλλο ἡ πνευματικὴ δαπάνη· τὸ σπουδαιότατον ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει γενικῶς καὶ ἰδίως τῇ γυναικείᾳ εἶνε τὸ μεταδίδειν ὅσον τὸ δυνατόν πλείονας ἐκ τῶν ἀναγκαιῶν καὶ εὐχαρίστων γνώσεων, χωρὶς ὅμως νὰ κατατριβῶνται ὑπερβολικῶς αἱ ἐγκεφαλικαὶ δυνάμεις τοῦ παιδίου. Ἡ γυνὴ ἔχει ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ προορισμὸν, οὗ δὲν δύναται ν' ἀπαλλαγῇ. Ὅφειλε αὐτὴ νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Ὡστε πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο πρέπει νὰ παρασκευάζωμεν αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν καταλληλότερον. Ἡ πρακτικὴ παιδαγωγία σὺν τῇ ὑγιεινῇ τῆς οἰκογενείας τῇ περιεχομένη ἐν αὐτῇ, εἶνε ἡ μόνη ἀναγκαία εἰς τὴν γυναῖκα γνῶσις· καὶ ὅμως ἀκριβῶς εἶνε ἴσως ἡ μόνη, ἥτις δὲν μεταδίδεται αὐτῇ. Ἀλλὰ σημειωτέον ὅτι ἡ παιδαγωγία, οὔσα ἡ τέχνη τοῦ διδάσκειν, ἀπαιτεῖ διὰ τοῦτο τὴν γνῶσιν τῶν διδακτέων πραγμάτων· ὅπως δὲ ἔχη τις σαφῆ καὶ ἀκριβῆ τῶν πραγμάτων γνῶσιν, πρέπει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς αὐτά· καὶ ἰδοὺ ὅτι τοιοῦτοτρόπως διανοίγεται εὐρὺ τὸ στάδιον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀσκήσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν νεκνίδων.

Ἐτεροι γνώσεις ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν γυναῖκα χάριν τῆς δράσεως αὐτῆς οὐχὶ παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ, ἀλλὰ παρὰ τῇ κοινωνίᾳ. Ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχολογίᾳ ἡ γυνὴ ἀντιπροσωπεύει τὸ ὄν, ἐν ᾧ ζωηρότατα καὶ ἰσχυρότατα συνυπάρχουσι τὰ αἰσθηματὰ τῆς εὐσπλαγχνίας, τῆς στοργῆς, τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τῆς ἀφοσιώσεως. Ὅφειλε νὰ εἶνε ἡ ζῶσα φιλοστοργία, ἡ ἐν εὐσπλαγχνίᾳ ἀδελφὴ παντός ἀνδρὸς. Τὸ ἀσχολεῖσθαι περὶ τῶν πολιτικῶν διὰ τὴν γυναῖκα εἶνε

τι λίαν ἄγονον καὶ ἥμισυ πρακτικόν· τὸ καθ' ὅλα ἐμπρέπον αὐτῇ ἔργον εἶνε ἡ φιλανθρωπία. Ἄλλ' ἡ φιλανθρωπία σήμερον ἀποτελεῖ ἐπιστήμην σχετιζομένην πρὸς τὰ οὐσιώδη μέρη τῆς πλουτολογίας. Εἶνε ἡ ἐπιστήμη πάντων τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων· εἶνε ἡ ἐπιστήμη ἡ χειραγωγούσα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀνακουφίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δεινῶν, τῆς κατὰ τὸ δυνατόν παρηγορίας τῆς αἰωνίου δυστυχίας. Διὰ τῆς φιλανθρωπίας ἡ γυνὴ ἐπιλαμβάνεται καὶ ἐκμανθάνει τὴν πλουτολογίαν, τὴν ἄλλως λεγομένην πολιτικὴν οἰκονομίαν.

Εἰς τὴν μητέρα ἀπέκειται ἰδίως τὸ καθῆκον τοῦ ἀναπτύσσειν τὴν καρδίαν. Ἡ θρησκεία τῆς μητρὸς εἶνε ἡ μᾶλλον ἀβλαβὴς καὶ ἡ μᾶλλον χρήσιμος τῶν θρησκείων. Ὁ μετὰ στοργῆς σεβασμὸς τοῦ τέκνου εἶνε εὐσεβεία. Τὴν ἐσπέραν ἐπὶ τῶν μητρικῶν γονάτων δύναται νὰ γίνεταί βραχεῖα τις ἐξομολόγησις, διαρκούσα τὸ πολὺ ἐπὶ ἐν λεπτόν. Ἡ μήτηρ δύναται νὰ εἴπῃ: «Ἐντρέπομαι διὰ τὸ τέκνον μου, ἐπιθυμῶ αὐριον νὰ ὑπερηφανεύωμαι δι' αὐτό.» Μετὰ τὸν σωφρονισμὸν δέον πάντοτε νὰ λυπῆται περισσότερον ἢ μήτηρ διότι ἐφάνη αὐστηρὰ, ἢ τὸ τέκνον διότι ἐτιμωρήθη. Ἡ μεγάλη τέχνη τῆς μητρὸς συνίσταται εἰς τὸ συμπενοῦν πᾶσαν τὴν ἠθικὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ στοργῇ, ἥτις εἶνε ἀναγκαίως τὸ πρῶτον αὐτῆς εἶδος. Ὁ φόβος «μήπως λυπήσῃ τὴν μητέρα του» εἶνε ἡ πρώτη τύψις τοῦ συνειδότος τοῦ παιδίου καὶ ἐπὶ ἀριετόν καιρὸν παραμένει ἡ μόνη· ἡ δὲ ἀπλοικὴ αὐτὴ τύψις πρέπει νὰ ἐκλεπτύνεται τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς μητρὸς, νὰ καταστῇ βαθεῖα ὅπως ἡ ἀγάπη, τὸν αὐτὸν δὲ νὰ προσλάβωσι τύπον καὶ πάντα τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ αἰσθηματὰ δι' αὐτό. Ἡ καρδία τῆς μητρὸς του εἶνε ἡ συνείδησις· πρέπει ἄρα πράγματι ἡ καρδία αὐτῆ νὰ εἶνε ἐν μικρῷ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις.

Ἐν συνόψει, ἐν τῇ γυναικείᾳ ἐκπαιδεύσει δέον νὰ συμβιβάζωνται δύο ἀντίθετοι ἀρχαί. Ἀφ' ἐνὸς μὲν, καθὼ κεκτημένη ἥττονα τοῦ ἀνδρὸς ῥώμην, ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν δαπάνην τῆς πνευματικῆς κοπώσεως· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, καθὼ προωρισμένη νὰ εἶνε ἡ σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ ἀνατροφή τοῦ τέκνου, πρέπει νὰ μὴ εἶνε ξένη πρὸς οἰανδήποτε ἀσχολίαν καὶ πρὸς οὐδὲν ἀνδρικὸν αἰσθημα.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

Ὁ ἀθηναῖος ἀγωνιστῆς τῆς ἀρετῆς ἄνθρωπος χροωστεῖ νὰ προσέχῃ μὴ δελεασθῇ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς· ἀλλὰ δὲν ἔγινε διὰ τοῦτο καὶ θεός. Αὐτὸς ἔχει καὶ σωματικὰς χρεῖας, κοινὰς μὲ τὰ ἄλογα ζῶα· ἔχει ἐπιθυμίαν ἡδονῆς καὶ ἀποτροπὴν λύπης, ἔχει πάθη, τὰ ὅποια ἐμποδίζουν ἐπίσης τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅταν ὡς τύραννος τὰ πολέμη, καὶ θῶν ὡς δούλος τὰ κολακεύῃ.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΠΑΓΩΝ

[Διήγημα τοῦ Γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ Παύλου Ἑρβιέ].

Ἡ μυστηριώδης ἐξαφάνισις τοῦ Ῥοδόλφου Σουχμαν ἐκ Φραγκφούρτης εἶχε προξενήσῃ ζωηράν συγκίνησιν εἰς τὸ Γρίνδελβαλδ, ὅπου ὁ τραπεζίτης ἦτο γνωστός διὰ τὴν γενναϊότητά του καὶ διὰ τὰ πλούτη του.

Τρία ἔτη κατὰ σειράν διήρχετο τακτικὰ τὸν Ἰούλιον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Grand-Moine, ὅπου μάλιστα συνήθισαν νὰ τὸν ἀποκαλοῦν μετ' οἰκειότητος: ὁ κ. Σουχ.

Οἱ τὰ περίγυρα κατοικοῦντες διισχυρίζοντο ἄλλοι μὲν ὅτι ἐγκλημα εἶχε διαπραχθῆ, ἄλλοι δὲ ὅτι ἀπλοῦν δυστύχημα εἶχε συμβῆ.

Διὰ τοῦτο τὴν 2 Αὐγούστου τοῦ 1809 ἡμέραν τῆς δίκης πλῆθος ἀρκετὸν συνῆλθε πρὸ τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ ὄμιλος τῶν ὀδηγῶν τῶν Ἀλπεων εἰσῆλθη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀνακρίσεως, καὶ οἱ νέοι οὗτοι ἄνδρες, οἱ ὠριμάσαντες διὰ τῆς καθημερινῆς πάλης, κατέλαβον ἐν γραμμῇ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τοποθετηθέντα θρανία μετ' τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ καὶ ἀτάραχον. Ἄλλ' ἢ ἐσωτερικὴ ταραχὴ ὄλων ἐφαίνετο διὰ κινήσεώς τινος τῶν δακτύλων, ἧτις ἔθετεν εἰς περιστροφὴν ὄλην τὴν σειράν τῶν πέλων αὐτῶν.

Ὁ δικαστὴς προσκαλεῖ ἓνα ἄνθρωπον γιγαντιαῖον καὶ ὤχρον, ὅστις ἕως τότε ἔμενε ταπεινῶς πρὸς τὴν θύραν καὶ ὄρθιος.

— Οὐλερίχε Τάγμερ, εἰπέ ὅ, τι ἔχεις νὰ εἴπῃς.

Οὗτος ἐπροχώρησε μετ' βῆμα ἀσταθὲς καὶ στηριχθεὶς εἰς τὴν τράπεζαν ἐξέθεσεν ὡς ἐξῆς τὰ συμβάντα:

— Ἀνεχωρήσαμεν τὴν Τρίτην εἰς τὰς πέντε τῆς πρωίας μετ' τὸν σκοπὸν νὰ διέλθωμεν τὴν νύκτα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Σβαρτζεγ καὶ ν' ἀναβῶμεν τὴν ἐπομένην εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Τρόμου... Ἐθεώρουμ ἀδύνατον νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα ν' ἀρνηθῶ τὴν πρότασιν ἀπὸ φιλοτιμίαν. Ἐπειτα ὁ Σουχμαν μοῦ εἶχεν ὑποσχεθῆ πενήντα τάληρα, εἴτε θὰ κατορθώναμεν εἴτε μή... Εἰς τρεῖς ὥρας ἐπεράσαμεν τὸν Χαμηλότερον Πάγον χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν. Ὁ σύντροφός μου ἦτο πολὺ εὐθυμος καὶ μοῦ εἶπεν: «Οὐλερίχε, πιστεύω ὅτι θὰ πάμε καλὰ» τοῦ ἀπήντησα ἅ «Ἡμπορεῖ, κ. Σουχμαν». Μίαν ἄλλην φοράν μοῦ εἶπεν: «Οὐλερίχε, πότε νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν βράχον! ποτὲ δὲν ἐπιείκασα τόσον...» Ἐπειτα δὲν μοῦ ὠμίλησεν πλέον, διότι ἡ ἀνάβασις ἤρχισε νὰ γίνεταί κοπιαστικὴ... Ἄφου ἐπεράσαμεν τὸ Τζαζεμβιέρ, παρετήρησα ὅτι ὁ Σουχμαν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν δρόμον, τοῦ ὁποίου ἐγὼ ἤνοιγα τὸν πάγον... Ἐπειδὴ ἐπήγαίνα ἐμπρός,

δὲν τὸ παρετήρησα ἀμέσως... Τοῦ ἐφώναξα: «Μὴν πηγαίνῃς πρὸς αὐτοῦ, ἀκολούθησε ὀπίσω ἀπὸ ἐμέ». Ὁλίγας στιγμὰς ἀκόμη ἐξηκολούθει ν' ἀπομακρύνεται, ἐνῶ μοῦ ἔλεγεν: «Ἄρῃσέ με ἡσυχον, θέλω νὰ ἰδῶ αὐτὸ τὸ ὠραῖον κρυστάλλωμα τῆς χιόνος». Τότε συνέβη τὸ δυστύχημα!...

Ἐδῶ ὁ ἀπολογοῦμενος διέκοψε τὴν διήγησίν του, τὴν ὁποίαν ἀπήγγελλεν, ὡς νὰ τὴν εἶχεν ἀποστηθίσῃ. Ἡ τρέμουσα φωνὴ του τὸν ἐγκατέλειπεν.

— Ἐξακολούθησε, εἶπεν ὁ δικαστὴς, μετ' ἀποικίαν τραχύτητα.

Ὁ Οὐλερίχος Τάγμερ ἔθεσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ περιρρυτόν ὑπὸ ἰδρώτος μέτωπόν του, ἐβίασε τὸν ἐαυτὸν του καὶ ἐξηκολούθησεν:

— Ἦτο ἐκεῖ χωρὶς ἀμφιβολίαν γέφυρα ἀπὸ νωπὴν χιόνα... Ἦκουσα ἓνα τριγμόν, μίαν φωνὴν... τὸν ἔχασα πλέον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου.

Ὁ δικαστὴς ἠρώτησε:

— Δὲν ἐκρατεῖσθε λοιπὸν μετ' σχοινί δεμένον ἀπὸ τὸν Σουχμαν; Πῶς ἔκαμες αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν, σὺ, πεπειραμένος ἀναβάτης τῶν πάγων;

Ὁ Τάγμερ, πρὸς στιγμὴν θορυβηθεὶς, ἐψιθύρισε:

— Δὲν ἠθέλησεν αὐτός.

Ἐπόκωφος ἀποδοκιμασία διῆλθε τὸ θρανίον τῶν ὀδηγῶν.

Ὁ Οὐλερίχος σφόδρα τεταραγμένος ἐστράφη πρὸς αὐτοὺς καὶ μετ' τρέμουσαν φωνὴν:

— Καὶ ὅμως σεῖς, κύριοι, γνωρίζετε πολὺ καλὰ πῶς ἔχουν τὰ πράγματα!... Ὄταν ἐπλησίασα διὰ νὰ περάσω τὸ σχοινίον ἀπὸ τὸν Σουχμαν, μετ' ἔσπρωξε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (ἔκαμε χειρονομίαν μετ' τὸν ἀγκῶνα) καὶ μοῦ εἶπεν: «Μὴ με σκοτίζῃς μετ' τὰς ἀνοησίας σου!» Τί θὰ ἐκάματε σεῖς;... ὁ ὀδηγὸς δὲν εἶνε χειρότερος ἀπὸ ἓνα δούλον;

Νέος θόρυβος καὶ σημεῖα διαμαρτυρήσεως ἐδέχθησαν τοὺς λόγους του.

— Τάγμερ, ἀνερώνησεν ὁ δικαστὴς, τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησες εἰς τοὺς συναδέλφους σου, συμμερίζεται πᾶς ἄνθρωπος ὀρθῶς σκεπτόμενος. Καὶ ἂν πράγματι ἡ ἐκθεσίς σου εἶνε ἀληθὴς, καταδικάζει τὰ μέγιστα τὸν χαρακτῆρά σου. Λέγε μας τώρα, τί ἔκαμες μετὰ τὸ δυστύχημα;

Ὁ Οὐλερίχος προσεπάθησεν ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα ν' ἀναλάβῃ τὰς αἰσθήσεις του, καὶ ἔπειτα:

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀνερώνησεν μετ' ἀποθάρρυνσιν.

Ἄλλ' ἀντιληρθεὶς τοὺς ὀπισθέν του ἐχθρικούς ψιθυρισμούς καὶ παροξυνθεὶς ἀπὸ τὸ ἀνεπιεικὲς καὶ καταδικαστικὸν βλέμμα τοῦ δικαστοῦ, ἤντησεν ἐκ τῆς εἰς τοὺς ἀθλητικούς αὐτοῦ μὺς κρυπτομένης δυνάμεως καὶ:

— Ἴδου!... εἶπεν. Ἐτρέξα πρὸς τὸ ἄκρον... ἔσκυφα τὴν κεφαλὴν ἐντὸς... πάγος καὶ σκότος... καὶ μίαν βοὴν καθὼς τοῦ νεροῦ τοῦ μύλου... ἐφώναξα ἴσως χιλίας φοράς «κύριε Σουχμαν... κύριε Σουχμαν...!» Ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἤκουα τὴν φωνὴν μου νὰ καταβαίνει... ἀλλὰ κἀμμία δὲν ἀνέβαινε!...

— Πόσῃν ὥραν ἐμείνες ἐκεῖ;

— Δὲν ἤξεύρω καὶ ἐγὼ.

— Ὅπωςδὴποτε μόνον μετὰ δύο ἡμέρας ἐφάνης. Τοῦτο ἔκαμε κακὴν ἐντύπωσιν εἰς ὄλους. Διατί δὲν ἔσπευσες ταχύτερα νὰ εἰδοποιήσῃς τὴν ἀρχήν;

Ὁ Οὐλερίχος καταληφθεὶς πάλιν ὑπὸ τῆς ἀγωνίας ἀπήντησε μετ' διακοπτομένην φωνήν:

— Ἦσθαινόμην μεγάλην ἐντροπήν... Ἐφοβούμην νὰ εἴλω εἰς τὸ φῶς... Συλλογισθῆτε τὴν θέσιν ὀδηγοῦ, ποῦ ἐπιστρέφει χωρὶς τὸν περιηγητήν!

Αὐτὴν τὴν φοράν οἱ συνάδελφοί του ἐπεδοκίμασαν τοὺς λόγους του. Ἀληθῶς εἶνε φρικτὴ ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ ὀδηγοῦ· τινὲς μετὰ αὐτῶν τὴν εἶχον δοκιμάσῃ.

Μετὰ μικρὰν διακοπὴν ἐπανελήφθη ἡ ἀνάκρισις!

— Προχθὲς τέσσαρες ὀδηγοὶ ἐπιφορτισθέντες νὰ ἐξελέγξωσι τοὺς ἰσχυρισμούς σου ὠδηγήθησαν ὑπὸ σοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ δυστυχήματος καὶ δὲν ἠδυνήθης νὰ δείξῃς εἰς αὐτοὺς τὸ μέρος· τοῦτο ἀληθῶς εἶνε παράδοξον.

Ὁ Οὐλερίχος ἐψέλλισεν:

— Εἶχε χιονίση εἰς τὸ μεταξύ... δὲν ἠμπούρεσα νὰ ἐπανεύρω τὰ μέρη...

Τότε ὁ δικαστὴς ἐγερεθεὶς:

— Τάγμερ, ὀφείλω νὰ σοῦ ἐκθέσω ὄλην τὴν βαρύνουσάν σε κατηγορίαν· κατηγορεῖσαι ὅτι ἐφόνευσες τὸν τραπεζίτην διὰ νὰ τὸν ληστεύσῃς καὶ ὅτι ἐρριψες τὸ πτώμα εἰς ἓν ἐκ τῶν περὶ χασμάτων τῶν πάγων.

Ὁ ὑπόδικος ἔγινεν ἔτι ὤχρτερος, καὶ προσπαθῶν νὰ δείξῃ εὐστάθειάν τινα ἔστησεν ὀρθίους τοὺς ὤμους.

— Ὁ Σουχμαν, ἐξηκολούθησεν ὁ δικαστὴς, ἔφερε πάντοτε μαζί του μέγα ποσὸν χρημάτων. Πολλάκις οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος τὸν εἶχον ἰδῆ νὰ ἐξάγῃ χρηματοφυλάκιον πλῆρες χρημάτων. Τοῦτο δὲ ἐγνώριζες σὺ καλῆτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐσυμφώνησες ν' ἀναχωρήσῃς μόνος μετ' αὐτόν...

— Ἄλλὰ, ἀνερώνησεν ἀδεξιῶς ἐκεῖνος, ἐγὼ δὲν τὸν ἠμπούδισα νὰ παραλάβῃ καὶ βοηθὸν διὰ τὰ πράγματα.

— Σὲ διαψεύδω κατηγορηματικῶς. Θὰ σοῦ ἀναγνώσω τὴν κατάθεσιν τοῦ ξενοδόγου τοῦ Grand-Moine: «Τὴν 25 Ἰουλίου ὁ Σουχμαν μοὶ ἀνέφερε περὶ τῆς προθέσεώς του τοῦ νὰ ἐπι-

χειρήσῃ τὴν ἐπομένην τὴν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Τρόμου ἀνάβασιν. Εἶχε λάβῃ σταθερὰν ἀπόφασιν· μετ' ἠρώτησεν, ἂν ὁ Οὐλερίχος Τάγμερ ἦτο ἄξιος ἐμπιστοσύνης. Ἐγὼ τὸν προέτρεψα νὰ παραλάβῃ εἰς μίαν τόσον ἐπικίνδυνον ἐπιχειρήσιν ἓνα ἢ δύο βοηθοὺς ἀκόμη. «Ἄ, ὄχι, μοῦ εἶπεν, τοῦτο θὰ δυσχερῆσθῃ τὸν Τάγμερ, ὁ ὁποῖος μετ' παρεκάλεσε τόσον νὰ μὴ παραλάβω κανένα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους σου». Ταῦτα γνωρίζω σχετικῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ ταῦτα διαβεβαίω ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ καὶ τιμιότητι. Ὑπογρ. Μαίρεν, ἰδιοκτήτης τοῦ ξενοδοχείου κλπ.» Τί ἔχεις ν' ἀπαντήσῃς;

Ὁ Τάγμερ ἐμείνεν ἐμβρόντητος. Κατὰ διαλείμματα ἡ ἀναπνοὴ του ἐξήρχετο ἐκ τοῦ στήθους ὡς ἀναπνοὴ βοός. Μόλις ἠδυνήθη νὰ ψελλίσῃ!

— Ἦθελα... νὰ εἶχα τὴν τύχην... νὰ εἶμαι ὁ πρῶτος ὀδηγός... ὅστις θ' ἀνέβαινε εἰς τὴν κορυφὴν... τοῦ Τρόμου...

— Τέλος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, τὴν ἐπιχειρήσιν ἀναλαμβάνετε σεῖς οἱ δύο μόνοι. Τὸ δυστύχημα κατὰ τὴν ἰδίαν σου ὁμολογίαν συνέβη τὴν Τρίτην κατὰ τὰς 10 ἢ 11 τῆς πρωίας, καὶ ὅμως δὲν ἐμφανίζεσαι εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων παρὰ εἰς τὰς 6 τῆς ἑσπέρας τὴν Πέμπτην καὶ δίδεις τόσον ἀσυναρτήτους ἐξηγήσεις περὶ τοῦ συμβάντος, ὥστε πρὶν οἱ ἄνθρωποι ὑποπτεῦσασιν ἐγκλημα, σὲ ἐκλαμβάνουσιν ὡς τρελλόν. Θὰ ὁμολογήσῃς καὶ σὺ ὅτι ἡ διαγωγή σου αὐτὴ εἶνε πολὺ ὑποπτος. Ἀλλὰ περὶ μὲν ἀκόμη τὴν προτεραιάν τῆς ἀναχωρήσεώς σου μετ' ἐπιεικῶς νὰ σοῦ ἐτοιμάσω πιστοποιητικὸν ἐνδείας διὰ τὸ γραφεῖον τοῦ Καντονίου...

— Ἴδου, διέκοψεν ὁ γραμματεὺς, κινῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐν ἔγγραφον.

— Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ἐκείνην, Τάγμερ, εὐρίσκετο εἰς χρηματικὴν στενοχωρίαν. Ἄκουσε τώρα τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἀστυνομικοῦ ὑπαλλήλου τῆς κοινότητος: «Συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ δασονομικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ φύλακος μετέβην εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Οὐλερίχου Τάγμερ, ὅστις ἀπουσίαζεν. Ἠρευνήσαμεν ἐπιμελῶς πάντα τὰ μέρη τῆς κατοικίας, χωρὶς νὰ εὕρωμεν κανέν πρᾶγμα ἀξίας. Ἦμεθα ἐτοιμοὶ ν' ἀναχωρήσωμεν, ὅτε εἰς ἐξ ἡμῶν παρετήρησεν ὅτι τὸ χῶμα εἶχεν ἀνακινήθῃ προσφάτως εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐστίας. Ἀνασκάψαντες εὕρηκαμεν δώδεκα κορώνας Γερμανικὰς. Ὑπογρ. Ἐρμαν Κλάους, ἀστυνομικὸς φύλαξ, Ἰωσήφ Ρέτλιγγερ, ἀγρονομικὸς φύλαξ». Πρόκειται σήμερον, Τάγμερ, νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς, πῶς εὐρέθησεν εἰς τὴν κατοικίαν σου αὐτὰ τὰ χρήματα.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη προεκάλεσε θόρυβον μακρὸν μετὰ τῶν ὀδηγῶν καὶ ἐπὶ ἰκανὰ λεπτὰ οἱ διάλογοι διέκοψαν τὴν ἀνάκρισιν.

Ὁ Τάγμερ ἔμεινε ἄφωνος ἐπὶ τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ μαρτυρίᾳ. Τοῦ δικαστοῦ ἐπαναλαβόντος τὴν ἐρώτησιν, ὁ κατηγορούμενος προσεπάθησε τέλος νὰ ἐκβάλῃ ὀλίγας λέξεις:

— Κατοικῶ εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος φέρει πρὸς τὸν Χαμηλότερου Πάγου. . . ἐσταματήσαμεν ὀλίγον εἰς τὸ σπίτι μου. . . ἐνῶ ἐπαίρνα τὸν πέλεκυν μου. . . ὁ Σοῦχμαν ἐλυπήθη τὴν δυστυχίαν μου. . . καὶ ἔδωκε κάμποσα χρυσαῖ νομίσματα εἰς τὴν γυναῖκά μου. . . ἢ ὅποια τὰ ἔθαψεν ἀμέσως. . . διότι ἡ θύρα μας δὲν κλείει καὶ εἰμεθα πάντοτε ἐξω.

Ὁ δικαστὴς διέταξε τὸν Οὐλερίχον νὰ περᾶσῃ εἰς ἓν δωμάτιον, ἐφ' ὅσον θὰ ἐγένετο ἡ σύσκεψις καὶ θὰ ἐλαμβάνετο ἡ ἀπόφασις.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως ἐγένετο ἡ ψηφοφορία, καὶ δέκα ὀκτὼ ψῆφοι ἐπὶ εἰκοσιν ἐκήρυξαν τὸν Οὐλερίχον Τάγμερ ἑκπτώτον τοῦ τίτλου τοῦ ὀδηγοῦ.

Ἐκλήθη πάλιν.

Ἐνῶ δὲ πάντες ἴσταντο ὄρθιοι καὶ κατηρεῖς ὡς ἐνώπιον νεκροῦ, ὁ δικαστὴς ἀπήγγειλε τὴν ἀπόφασιν.

Ὁ Οὐλερίχος, τοῦ ὁποῖου τὸ πρόσωπον πάλιν κατελήφθη ὑπὸ τῆς ὠχρότητος, ἤκουσεν ἄνευ διαμαρτυρήσεων τὴν καταδίκην του.

Καὶ ὁ δικαστὴς μετὰ τὴν γαλήνην τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ὀρθῶς καὶ δικαίως ἐκανόνισε δύσκολόν τινα ὑπόθεσιν, προσέθεσε:

— Σὲ προτρέπω, χάριν τοῦ ἰδίου συμφέροντός σου, ν' ἀλλάξῃς τόπον διαμονῆς.

Ὁ Τάγμερ ἀπήντησεν ἀπλῶς:

— Δὲν φοβοῦμαι, εἶμαι ἄθῳος!

Οἱ ἀρχαῖοι συναδέλφοι του μετὰ θλίψιν καὶ συνάμα ἀγανάκτησιν ἀπήρχοντο ἀνὰ εἰς χωρὶς νὰ ρίψωσι τὸ βλέμμα εἰς αὐτόν· καὶ ὅτε πάντες ἔφυγαν, οἱ ἐντὸς τῆς αἰθούσῃς ἐν ἀγωνίᾳ παριστάμενοι χωρικοὶ ἐπλησίαζον ἕκαστος ἡσύχως ἐκεῖνον τῶν ἐνόρκων, πρὸς ὃν συγγένεια ἢ φιλία τὸν συνέδεον. Ἐπειτα τὸ πλῆθος διελύθη εἰς μικροὺς ὀμίλους συνομιλοῦντας μεγαλοφώνως.

Εἶχον παρέλθῃ ἴσως δεκαπέντε ἔτη ἀφ' ὅτου εἶχε συμβῆ τὸ δυστύχημα, ὅποτε μετὰ μακρὰν σειρὰν μακρῶν χειμῶνων εἰδησις ἀπροσδόκητος διεδόθη εἰς τὰ πέριξ.

Ὁ Χαμηλότερος Πάγος ἤρχισε νὰ καταβαίνει, κατέβαινε δὲ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν καλύβην τοῦ Τάγμερ.

Μετὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους συλλογισμοὺς, οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία κατελείπετο· ὁ θεοσεβῆς πληθυσμὸς τῆς κοιλάδος (αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις ἀκόμη δὲν εἶχον φωτίσῃ αὐτὸν περὶ τῆς αἰτίας τοῦ φυσικοῦ τούτου φαινομένου) ἐν μιᾷ φωνῇ ἐκήρυττε τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ.

Ὁ Οὐλερίχος εἶχε παρατηρήσῃ πρῶτος τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον.

Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁ βραδὺς ὄγκος τοῦ στερεοῦ τούτου χειμάρρου κατέλαβε τοὺς θάμνους καὶ τὰς καστανέας τοῦ Οὐλερίχου καὶ ἐκάλυψε βαθμηδὸν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν προχωρῶν ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς βοσκῆς του.

Ὁ δυστυχὴς εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλήσῃ τὰς αἰγὰς του. Ὅταν δὲ καὶ τὰ χρήματα ταῦτα ἐξηνητήθησαν, ἠγόρασε μετ' ὅ,τι τοῦ ἀπέμεινε ἐν κέρας τῶν ἄλπεων καὶ ἐγκαθιδρύθη εἰς τὸ στενώτατον μέρος διόδου τινὸς πρὸς τὰς ἄλπεις. Καὶ ὅσας οἱ σπάνιοι διαβάται διήρχοντο πρὸ αὐτοῦ, ἐξήγειρε μετὰ τὸ ἀδέξιόν του καὶ μονότονον ἄσμα τὴν ἀγρίαν ἠχώ καὶ ἐλάμβανεν ὀλίγας ἐλεημοσύνας.

Μετὰ πολλὰς περιόδους στάσεως ὁ πάγος ἐπανελάμβανε τὴν πορείαν του. Αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ ἄκρου αὐτοῦ ἠνάγκασαν μάλιστα τὸν Σύλλογον τῶν ὀδηγῶν νὰ ὀρίσῃ νέαν ὁδόν, ὥστε ὀριστικῶς ἐπαυσε πᾶσα διάβασις ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν κατοικίαν τοῦ Οὐλερίχου.

Ἐλησημονήθη παντελῶς.

Τὸ ἔαρ τοῦ 1850 ὄγκος πάγου ἐπροχώρησαν εἰς ἀπόστασιν εἰκοσι ποδῶν ἀπὸ τῆς καλύβης.

Ὁ Οὐλερίχος μετὰ τὸς χρόνους ἐτόλμησε τέλος νὰ βαδίσῃ πρὸς τὰς κατοικίας τοῦ χωρίου, διὰ νὰ προμηθευθῇ ἀναγκαῖα τινὰ πράγματα.

Τὸ χωρίον εἶχε μεγαλώσῃ, εἶχε χαραχθῆ νέους δρόμους καὶ στολισθῆ μετὰ νέας οἰκίας.

Ὁ δυστυχὴς ἐξόριστος εἶχε τὸσον γηράσῃ καὶ τὸσον μεταμορφωθῆ, ὥστε κανεὶς δὲν τὸν ἀνεγνώρισεν. Εἰς διάστημα τεσσαράκοντα ἐτῶν καὶ πλέον δύο γενεαὶ εἶχον αὐξήσῃ, καὶ ἡ νέα αὕτη κοινωνία ἀσπῆ τινα ἀνάμνησιν διετήρει συμβάντος ἀτυχοῦς, τοῦ ὁποῖου οἱ σύγχρονοι, σχεδὸν πάντες, ἐκοιμῶντο τὸν αἰώνιον ὕπνον.

Ἐν τούτοις ἐγένετο περὶ αὐτοῦ λόγος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν· μίαν φορὰν μάλιστα εἰς τὸ βάθος ἐνὸς καπηλείου ἠρώτησαν τὸν Τάγμερ ὡς γεροντότερον· κατ' εὐτυχίαν του ὁμοῦς ἢ κινήσις καὶ ἡ ζῆλον ἐκίνησαν τὸν γέλωτα τῶν παρισταμένων.

Μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἔλαβεν ἀκόμη περισσότερον θάρρος καὶ ἐτόλμησε ν' ἀναμιχθῆ ἐν πῆρει μεσημβρίᾳ μετὰ τοὺς κατοίκους· καὶ ἐκ τῶν γινομένων διαλόγων, τοὺς ὁποῖους ἤκουε μετὰ μεγίστην ἐπιφύλαξιν, ἠδυνήθη νὰ βεβαιωθῆ ὅτι εἰς μόνον ἄνθρωπος σχετιζόμενος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἐξῆ ἀκόμη· οὗτος δὲ ἦτο ὁ ἀρχαῖος δικαστὴς του, ὅστις ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ γήρατος δὲν ἐξήρχετο πλέον τῆς οἰκίας του.

Ἀλλὰ μίαν καλὴν ἡμέραν ὁ Τάγμερ παρατηρήσας τὴν αὐστηρὰν καὶ ὠχρὰν αὐτοῦ φυσιογνωμίαν νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν ἐξώστην ἐτράπη εἰς φυγὴν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ πάγος ἐξηκολούθει νὰ προχωρῆ.

Εἰς τὴν θέσιν τῶν πρώτων μεγάλων ὄγκων, τοὺς ὁποῖους ἔτηκεν ἡ θερμότης, κατήρχοντο ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐτήκοντο ἐπίσης, ἀφοῦ κατέκταν μέρος γῆς. Καὶ εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν ὁ ἐπιδρομὴς διελθὼν καὶ τὸν τελευταῖον σταθμὸν τοῦ προσέκρουσε τὴν ὄξειαν κορυφὴν του εἰς τὸ εὐθραυστον κατάλυμα τοῦ Οὐλερίχου.

Ἐνενήκοντα ἔτη, ἐξ ὧν τὰ ἐξήκοντα ἐν ἄκρῳ ἀθλιότητι, εἶχον βρασθῆ τὸ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς, εἶχον κυρτώσει τοὺς ὤμους του, ἀποψιλώσῃ τὴν λευκὴν κόμην του, εἶχον καταφάγῃ τὰς σάρκας του καὶ ἐξαφανίσῃ τὴν ὄρασιν του. . .

Μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὸν πρῶτον κτύπον τοῦ ἀπειλητικοῦ πάγου· ἐνόμισεν ὅτι ἐπῆλθε τὸ τέρμα τῶν ταλαιπωριῶν του καὶ ὅτι οἱ τοῖχοι καταπίπτοντες θὰ τοῦ ἐχρησίμευον ὡς τάφος.

Ἀλλὰ καθ' ὅσον αἱ ἐβδομάδες παρήρχοντο, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν παραδόξως. Ὁ πάγος τοῦ ἐσταμάτησε καὶ πάλιν καὶ ἡ βᾶσις του ἐτήκετο ταχέως διὰ τῆς μεγάλης θερμότητος τοῦ ἡλίου. . .

Μίαν πρωίαν ὁ Οὐλερίχος ὤρμησεν ἐξἄλλος πρὸς τὸ χωρίον, αἱ γηραλέαι κνήμαί του μόλις ἐβάσταζον τὸ σῶμά του κλονιζόμενον εἰς ἕκαστον βῆμα.

Διήλθε τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου κραυγάζων μεγαλοφώνως:

— Ἦλθεν ὁ Σοῦχμαν! . . ἦλθεν ὁ Σοῦχμαν!

Πρὸ τοῦ ξενοδοχείου ὄμιλος περιηγητῶν, ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν, ἤρχισε νὰ γελᾷ καὶ νὰ τὸν περιπαίζῃ.

Ἦτο ἀληθῶς παράδοξος ὁ ἄνθρωπος αὐτός μετὰ τὴν ἀτημέλητον γενειάδα του, τὴν σειομένην κόμην του, τοὺς δακρύνοντας ἐκ χαρᾶς ὀφθαλμοῦς του.

Ἄλλ' αὐτὸς παντελῶς ἀδιάφορος ἐφώναζεν:

— Ἦλθεν ὁ Σοῦχμαν! . . ἦλθεν ὁ Σοῦχμαν!

Οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ συναθροίζωνται καὶ ὁ εἰς ἠρώτα τὸν ἄλλον, ποῖος εἶνε αὐτός ὁ Σοῦχμαν, ὅστις ἐτρέλλαινε τὸν γέροντα.

Ἐκεῖνος τρέγων πάντοτε διηυθύνθη εἰς μίαν οἰκίαν καλοῦ ἐξωτερικοῦ· ἐστάθη εἰς τὴν θύραν καὶ ἐφώναζεν ἀδιακόπως:

— Κύριε δικαστά . . . κύριε δικαστά! . .

Μάτην προσεπάθησαν νὰ τοῦ ἐπιβάλουν σιωπὴν καὶ νὰ τὸν πληροφορήσουν ὅτι ὁ ἐν ἐνεργείᾳ δικαστὴς ἐκῆθητο εἰς ἄλλο μέρος.

Αὐτὸς ἀπήντα μετὰ πολλὴν σπουδαιότητα:

— Ἀφοῦ σὰς λέγω ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ δικαστὴς! . .

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἤνοιξεν ἐν παράθυρον καὶ πρόσωπον σεβάσιμον ἐνεφανίσθη.

— Καλημέρα, κύριε δικαστά . . . Εἶμαι ὁ

Οὐλερίχος Τάγμερ . . . Πρέπει νὰ ἔλθῃς ἀμέσως νὰ δεχθῆς τὸν Σοῦχμαν. . .

Ὁ ἀρχαῖος λειτουργὸς τῆς Θεμίδος ἀνεκάλεσε τὰς ἀναμνήσεις του, ἐνεθυμήθη τὸ πρόσωπον καὶ μετὰ πικρίαν εἶπεν:

— Ἐνεθυμοῦμαι καλῶς αὐτὰ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν συμβάντων· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ, τί θέλεις νὰ εἴπῃς.

— Ἐγὼ θὰ σὰς εἰπῶ, κύριε δικαστά . . Ἡ ἄκρᾳ τοῦ Χαμηλοτέρου Πάγου ὀλονέν λυώνει· καὶ ὁ Σοῦχμαν . . τὸν ἐνεθυμείσθε καλὰ; τὸν Σοῦχμαν . . ὅστις ἐχάθη τότε μετ' ἐμέ, τὸν Οὐλερίχον Τάγμερ;

— Ναί, γνωρίζω, ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ ἀρχαῖος δικαστὴς.

— Ἐ λοιπόν! ὁ Σοῦχμαν ἐσύρθη ἕως εἰς τὴν πόρτα μου . . ἡ κεφαλὴ του εἶνε ἐξω ἀπὸ τὸν πάγον. . . Ἄ! τὸν ἀνεγνώρισα πολὺ καλὰ, κύριε δικαστά, εἶνε ὁ ἴδιος ἀκόμη. Τρέξε, σὲ παρακαλῶ, εἶνε ἀνάγκη! . .

Ταραχθεὶς ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτος ταύτης διαβεβαιώσεως ὁ γέρον ἐδίσταζεν ἀκόμη.

— Σοῦχμαν — ἐψιθύριζε μηχανικῶς — Οὐλερίχος Τάγμερ! . . τί θέλουν αὐτοὶ μετ' ἐμένα!

Καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀρχαίας ιστορίας τοῦ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν μνήμην ἠνωμέναι μετὰ ἄλλα περιστατικὰ ὅπως ἄσχετα πρὸς αὐτήν.

— Πρέπει νὰ ἰδῶ! λέγει τέλος. Ἄς μετὰ περιμένη, ἔρχομαι ἀμέσως!

Ἀπαθῶν τὴν ὑπηρετίαν, τῆς ὁποίας αἱ ἐξ ἀνησυχίας ἐπιπλήξεις ἀντήχουν μέχρι τῆς θύρας, ἔλαβε τὸν σεβαστὸν μεταξίνον πλόν του, τὴν ὑψηλὴν καὶ μετὰ ἀργυρᾶν λαβὴν ράβδον του καὶ ἐξῆλθεν.

Οἱ διαβάται εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ διηρωτῶντο περὶ τῶν συμβαινόντων.

— Ὁδήγησέ με, λέγει ὁ δικαστὴς.

— Βέβαια, θὰ σὰς ὀδηγήσω, ἀνέκραξεν ὁ Τάγμερ, ναί, βέβαια, θὰ σὰς ὀδηγήσω!

Θριαμβευτικὸν μειδίαμα ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του, καὶ ἐπανέλαβε πάλιν τὴν τελευταίαν λέξιν, ἢ ὅποια εὐχαρίσται τὴν ἀκοήν του, ὡς νὰ ἐστήμαινε τὴν ἐπανακίτησιν τῆς ὑπολήψεώς του.

Χωρὶς νὰ παρατηρῆ τὸν ὀδηγούμενον καὶ χωρὶς νὰ διδῆ προσοχὴν εἰς καμμίαν ἐρώτησιν ὁ Οὐλερίχος ἐκίνησε μετὰ τὰ μεγάλα, ἀσφαλῆ καὶ βραδέα βήματα τῶν νεανικῶν του χρόνων.

Ὅσοι ἔτυχον νὰ παρευρίσκωνται συνώδευσαν αὐτοὺς ἐκ περιεργείας καὶ μετὰ δυσκολίαν παρηκολούθουν τοὺς βηματισμοὺς τῶν δύο τούτων γερόντων καὶ παρέβαλλον ἀκολουθοῦντες τοὺς εὐρεῖς καὶ διὰ βίου ὀλοκλήρου αἰῶνος δεδοκιμασμένους ὤμους των, οἵτινες εἰς μὲν τὸν ἕνα εἶχον κυρτωθῆ, εἰς δὲ τὸν ἄλλον ἴσταντο ἀκόμη ὄρθιοι καὶ ὑπερήφανοι.

Ὁ δικαστὴς σπεύδων δὲν ἀνέπνευσε παρὰ εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔδειξεν ὁ Τάγμαρ μὲ χειρονομίαν σοβαράν.

Ἐκεῖ βλέπουν μίαν ἀνθρωπίνην κεφαλὴν προβάλλουσαν ἐκ τῶν πάγων· τὸ ψῦχος εἶχε παρακώλυση τὴν ἀποσύνθεσιν, ὥστε διετήρησε τὴν μορφήν καὶ αὐτὴν τὴν νεότητά, καὶ ἡ ζανθὴ γενεὴς ὑπῆρχεν ἀκόμη εἰς τὸ δέριμα.

Ὁ Τάγμαρ ἔλαβε μίαν σκαπάνην, ἐπληξε τὸν πάγον μὲ δύναμιν καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὸ σῶμα ὀλόκληρον ἐξήχθη ἐκ τῶν πάγων, ὡς ἐκ φερέτρου.

— Κύριε δικαστά, ἐκραξε τότε, κοιτάξατε σεῖς ὁ ἴδιος εἰς τὰ θυλάκιά του.

Ἐπῆκουσε, καὶ ἐνώπιον ὄλων μὲ τοὺς ὀζώδεις δακτύλους τοῦ ἡνοῖξε μετὰ κόπου τοὺς παγωμένους κόλπους τοῦ νεκροῦ καὶ ἐξήγαγε κατὰ σειράν μίαν δέσμη κλειδίων, ἀρκετὰ νομίσματα, ἔν χρηματοφυλάκιον πλήρες χρυσῶν νομισμάτων καὶ ἔν ὠρολόγιον μὲ τὰ ἀρχαῖα γράμματα Ρ. Σ., τὰ ὅποια ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀδιαφιλονικήτου ταυτότητος τοῦ πτώματος πρὸς τὸν Ροδόλφον Σούχμαν.

Ὁ Οὐλερίχος Τάγμαρ ἐστάθη τότε ὄρθιος καὶ ὑπερήφανος, ἐπανακτῆσας πρὸς στιγμὴν τὴν ἀρχαίαν στάσιν του, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν δικαστήν:

— Πιστεύεις ἀκόμη, ὅτι εἰμαι ληστής; ἢ εἶχες τὴν τόλμην νὰ τὸ ὑποστηρίξεις ἐνώπιον τῶν παρισταμένων; . . .

Οὗτος ἠσθάνθη τὰς δυνάμεις τοῦ ἐκλειπούσας ὑπὸ τὸ βῆλον τῶν λόγων τούτων, δύο δὲ ἄνθρωποι ἐσπευσαν νὰ τὸν κρατήσουν.

Τέλος ὁ γέρον κλονιζόμενος ἐστράφη πρὸς τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἀορίστως ἐξήγει τὰ ἐνώπιόν του δρώμενα.

— Δυστυχῆ Οὐλερίχε Τάγμαρ! λέγει. . . Ἀλλοῖμονον, φίλοι μου, ἐπίστευα ὅτι ἐτελείωσα τὸ στάδιόν του ἀμέμπτως. Χθές, ἂν ἀπέθνησκα, ἐνόμιζα ὅτι ἀποθνήσκω, μὲ τὴν συνείδησιν καθαράν καὶ ἄνευ τύψεως. Ἀλλὰ τώρα ἔλασα τὴν ἡσυχίαν τῶν τελευταίων ἡμερῶν μου! . . . Ὁ καιρὸς δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, Οὐλερίχε, καὶ σὲ ἰκετεύω ἐδῶ μάλιστα, γονυκλινῆς, ἐνώπιον τῶν ἐκ θείας προνοίας ἀποκαλυπτομένων τούτων λειψάνων, νὰ συγχωρήσης τὸ ἀμάρτημά μου. . . Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ;

— Ἄ! κύριε δικαστά, ἐψιθύρισε ὁ Τάγμαρ συγκεχυμένος, καὶ ἐρρίφη εἰς τὴν ἀνοιχθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ἀγκάλην.

Ἐν τούτοις μίαν ἰδέαν κατεῖχεν ἀκόμη τὸν ἀρχαῖον λειτουργὸν τῆς Θεμίδος, καὶ ἠρώτησε:

— Μὰ λοιπόν, διατί δὲν ἀπελογήθης καλῆτερα; Φέρει κανεὶς ἀποδείξεις, συζητεῖ, ἐπιμένει, ἀγανακτεῖ. . .

— Τί τὰ θέλεις πλέον! ἀπήντησεν ὁ Οὐλερί-

χος. Ἦμην πάντοτε πάρα πολὺ δειλός. Τοῦτο μὲ ἔβλαψε πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ζωὴν μου, κύριε δικαστά.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ

Γνωρίζω ἀνθρώπους οὐδέποτε λουθέντας καὶ ἰσχυρίζομένους ὅτι καὶ ἡ ὑδροθεραπεία εἶνε ἐκ τῶν μυρίων ἐπιπλάτων ἀναγκῶν, ἃς ἐδημιούργησεν ἡ μηχανὴ τοῦ νεωτερισμοῦ. Τὸ τοιοῦτο βεβαίως φαίνεται γελοῖον εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀναγνωστῶν· ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι εἰς καὶ μόνος ἐξ αὐτῶν διαφωνεῖ, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ διαλύσω καὶ τὰς τελευταίας αὐτοῦ περὶ τούτου ἀμφιβολίας.

Ἀνοίξατε τὸ πρῶτον στοιχειῶδες ἀρχαιολογικὸν βιβλίον καὶ θὰ εὕρητε τὴν ἐξῆς φράσιν: «Πᾶσα ρωμαϊκὴ πόλις εἶχε τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικὰ αὐτῆς λουτρά».

Καὶ παραθέτω ὧδε ἔν μόνον παράδειγμα ἀντὶ πολλῶν. Ἐπεσεκέρθη ἐπ' ἐσχάτων τὰ ἐρείπια ρωμαϊκοῦ στρατοπέδου, εἶδα δὲ αὐτόθι καλῶς διατηρούμενον τὸν λουτρῶνα μετὰ τῶν ὑποκαύστων, τῶν καμίνων πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ πυρός, τῶν σωλήνων διὰ τὴν διοχέτευσιν τῆς θερμότητος καὶ τῶν ὀχετῶν πρὸς κυκλοφορίαν τοῦ ὕδατος. Ὁ λουτρῶν ἐκεῖνος ἦτο ἀρκετὸς διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ πληθυσμοῦ ὀλοκλήρου πόλεως.

Ποιοῦμαι τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εἰς τὸ παρελθὸν διὰ νὰ καταλήξω εἰς τὸ ὅτι σήμερον, κατὰ τὴν ἐναρκσίαν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἡ πολίχνη, ἡ ἔχουσα πληθυσμὸν 1600 ψυχῶν, καὶ κατὰ οἰκοδομημένον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου λουτρῶνος, δὲν κατέχει οὐδ' ἓνα καὶ μόνον λουτήρα, ἢ δὲ πλησιόχωρος πόλις, πρωτεύουσα ἐπαρχίας, μετὰ ἔνδεκα χιλιάδων κατοίκων, κατέχει. . . τρεῖς μόνους δημοσίους λουτήρας. Ὡστε ἂς μὴ κατηγορῶμεν τὴν πρόδον τοῦ πολιτισμοῦ!

Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ὡς ἰατρός δὲν ἐκπλήττομαι διὰ τὰς δυσχερείας ἃς ὀφείλω νὰ κτανικῶσάς ἀσάκις πρόκειται νὰ παλαιῶσά κατὰ τῆς παλαιᾶς προλήψεως τοῦ φόβου πρὸς τὸ ὕδωρ, ἰδίως ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν παιδίων. Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει σύμμοχος καλῆτερος καὶ βοηθός ἀπὸ τὸ λουτρὸν διὰ τὴν ὑγίαν τῶν μικρῶν παιδίων. Ποσάκις ἀποθαρρημένος ἐκ τῆς δυστροπίας τῶν μητέρων καὶ ἐκ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῆς, δὲν ὑπερρεῶθην νὰ χρηρησῶ φάρμακον εἰς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐνφ' ὀλλάκις δὲν ὀφείλει αὐτό, ἔβλαπτε καὶ τὸν στόμαχόν του, ἐνφ', κατὰ τὴν γνώμην μου, ἔν καλὸν λουτρὸν ἠδύνατο πολὺ νὰ τὸ ὀφελήσῃ!

— Τί λέγετε, ἰατρέ. . . θέλετε νὰ διατάξετε

λουτρὸν εἰς τὸ μικρὸν ὅπου ἔχει 38 βαθμῶν πυρετόν! . . . δὲν τοῦ διδέτε ὀλίγην κινίην.

Μὴ νομίζετε ὅτι λέγω ὑπερβολάς. Τὴν φράσιν ταύτην μοῦ ἀπηθύρουν ἀγαθὴ τις γυνή, ἐξαίρετος οἰκοδέσποινα, ἣτις ἐθεώρει ἑαυτὴν πεπαιδευμένην, καθότι ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη εἶχεν ἀκολουθήσῃ μαθήματα ἰατρικῆς εἰς ἓνα Σύλλογον Κυριῶν.

Ὅσάκις πρόκειται νὰ διαταχθῇ λουτρὸν εἰς παιδίον, ὁ ἰατρός πρέπει ν' ἀναμένη τὰ πάντα, ἂν οἱ περὶ τὸ πάσχον παιδίον δὲν εἶνε συνήθισμένοι εἰς τὴν τοιαύτην διαίταν. Τὸ παιδίον θὰ τρομάξῃ πολὺ, ἐὰν δὲν εἶνε ἐξοικειωμένον ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας, τὸ πρῶτον λουτρὸν πρέπει νὰ γίνεταί ἅμα τῷ τοκετῷ, νὰ ἐξακολουθῇ δὲ ἔκτοτε περιοδικῶς ἡ χρῆσις τοῦ λουτροῦ ὅσον τὸ δυνατόν συχνότερον. Ἡ ἐξοικειώσις ἐπέρχεται τάχιστα καὶ μετὰ τινος καιροῦ αὐτὸ τὸ παιδίον θὰ ζητῇ τὸ λουτρὸν του, ἂν κατὰ τύχην τὸ λησμονήσῃ.

Τὰ λουτρά εἶνε ψυχρὰ καὶ θερμὰ. Περὶ τῶν ψυχρῶν δὲν κάμνω λόγον, διότι ταῦτα ἀναγονταί εἰς τὴν θεραπευτικὴν μόνον ὡς ὑπερθερμικά, τουτέστιν ὡς ὑποβιβάζοντα τὴν θερμοκρασίαν. Γνωστὸν ὑπάρχει πόσον ἐπιτυχῆς γίνεταί χρῆσις αὐτῶν εἰς τὴν θεραπείαν μολυσματικῶν τινῶν νόσων, καὶ ἰδίως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ὡστε ἡ χρῆσις τῶν πρέπει νὰ ἀφίνεταί εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ θεράποντος ἰατροῦ καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ τῆς ψυχρολογίας διὰ κατανοήσεως. Ἀλλ' ὅμως ἀξίον πάσης συστάσεως εἶνε τὸ νιψιμον διὰ ψυχροῦ ὕδατος, τὸ γενικὸν τοῦ σώματος ἢ μερικόν, χρησιμεῖον ὡς ἰσχυρὸν ἀντιδραστικόν, ἐπωφελέστατον διὰ τὴν ὑγίαν τῶν παιδίων.

Πρέπει δὲ νὰ ἐνεργῆται ὡς ἐξῆς:

Τοποθετεῖται τὸ παιδίον ἐντὸς λουτήρος, ἢ ἀπλῶς καὶ ἐντὸς μεγάλης λεκάνης, χύνονται δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τρεῖς ἢ τέσσαρες ὀκάδες ὕδατος 12—18 βαθμῶν. Εἶνε δὲ περιέργου ὅτι ἐπιτυγχάνονται δύο διαφορετικὰ ἀποτελέσματα ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως ἐκ τῆς ὁποίας χύνεται τὸ ὕδωρ· ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως ἡ ἐνέργεια εἶνε πρᾶυντικὴ, ἐκ μεγαλητέρας δὲ διεγερτικὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τὸ παιδίον πρέπει κατόπιν ν' ἀποσφογγισθῇ ταχέως διὰ στεγνῆς ὀθόνης.

Τὰ μακρὰ χλιαρὰ λουτρά εἶνε ἡ ἀπλῆ ἢ θεραπευτικὰ, ἀναλόγως τοῦ ἐπιζητουμένου ἀποτελέσματος. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος πρέπει νὰ εἶνε 35 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου, ἢ δὲ διαμονὴ τοῦ παιδίου ἐντὸς τοῦ ὕδατος νὰ μὴ ὑπερβαίῃ τὰ δέκα λεπτά. Τὰ τοιαῦτα λουτρά διατάσσονται συνήθως ὡς πρᾶυντικά. Τίς ἀγνοεῖ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ λουτροῦ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὀδοντοφυίας;

Ὁ γαλήνιος ὕπνος διαδέχεται τὴν πρότερον νοσηρὰν ἀϋπνίαν καὶ τὸ παιδίον ἐξυπνᾷ ῥοδόχρουν καὶ φαιδρὸν ὡς νὰ μὴ εἶχεν ὑποστῆ τίποτε.

Συνηθίζουσι νὰ ὑποβάλλωσι τὰ ἀτροφικὰ καὶ καχεκτικὰ παιδία εἰς λουτρά ἀλατούχα, παρεσκευασμένα διὰ μαγειρικοῦ ἄλατος. Τὰ λουτρά ταῦτα σκοποῦσι νὰ ἐξεγείρωσι τὴν λειτουργίαν τοῦ δέρματος· καλὸν ὅμως εἶνε νὰ μὴ γίνεταί διαρκῆς αὐτῶν χρῆσις, διότι τὸ δέριμα καλύπτεται ὑπὸ πραγματικοῦ ἐξ ἄλατος στρώματος μετὰ πολλὰ τοιαῦτα λουτρά, ἀνάγκη δὲ τότε νὰ παρεμβάλλεται ἀπλοῦν λουτρὸν εἰς τὴν σειράν τῶν ἀλατούχων πρὸς καθαρισμόν τοῦ δέρματος.

Ἐνδέχεται νὰ συμβῇ, ἀλλὰ σπανιώτατα εὐτυχῶς, ὥστε τὸ παιδίον νὰ λιποθυμήσῃ ἐντὸς τοῦ λουτροῦ. Πρέπει τότε νὰ ἐξαχθῇ ἀμέσως ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ νὰ τριβῇ ἰσχυρῶς διὰ ξηροῦ πανίου, νὰ δοθῶσι δὲ εἰς αὐτὸ ὀλίγα σταγόνες κονιάκ ἐντὸς κοιλιαρίου τοῦ καφέ πλήρους ὕδατος μετὰ ζαχάρεως. Πρέπει δὲ πρὸς τούτοις νὰ προσέχωμεν ὅπως τὸ λουτρὸν γίνεταί πάντοτε τρεῖς ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα.

Ἡ χρῆσις τῆς ὑδροθεραπείας εὐεργετεῖ πάντα τὸν ὄργανισμόν, διότι εἶνε ἰσχυρὸν διεγερτικὸν τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν. Τὸ λουτρὸν αὐξάνει τὴν ὄρεξιν, διευκολύνει τὴν πέψιν καὶ κανονίζει τὴν κυκλοφορίαν. Ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἶνε ἀρίστη, καθότι καὶ διεγείρει καὶ πρᾶυνει αὐτὸ καὶ ἀποτελεῖ τὸν κάλλιστον αὐτοῦ ρυθμιστήν.

Τὸ λουτρὸν εἶνε τὸ προσφορώτατον μέσον ὅπως διατηρῶνται τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τοῦ σώματος καθαρά· ἢ δὲ καθαριότης δικαίως πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ὄρος οὐσιώδους τῆς ὑγείας, καὶ τὰ λουτρά ἐπομένως ὡς σπουδαιότατα ὑγιεινὰ μέσα.

— X —

Ἐκ τῆς ἀναγνωσθείσης λογοδοσίας ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων κ. Βικέλα παραλαμβάνομεν τὰ ἐξῆς ἀναφερόμενα εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ 1900.

Σ. τ. Δ.

ΤΑ ΩΦΕΛΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1900

. . . Ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τῶν βιβλίων ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη καὶ τὰς αἰσιοδοξότερας προσδοκίας μας.

Εἰς τὴν περυσινήν λογοδοσίαν ἀνηγγεῖλαμεν ὅτι τὸ πρῶτον βιβλίον θὰ τυπωθῆ εἰς δέκα χιλιάδας ἀντιτύπων. Τοῦτο ἦτο τόλμημα, δικαιοῦμενον ἐκ μόνης τῆς ἐλπίδος, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦ Συλλόγου δημοσίευμα, ὡς ἐκ τοῦ νεωτερισμοῦ τῆς μορφῆς καὶ τῆς εὐτελοῦς τιμῆς

ὅσον καὶ ἕνεκα τῆς ὕλης, ἠδύνατο νὰ ἐλύσῃ τὴν περιέργειαν τῶν πολλῶν καὶ νὰ διασπαρῇ ἐξαιρετικῶς. Ἀλλὰ συνεχῆ καὶ τακτικὴν ζήτησιν τόσων χιλιάδων ἀντιτύπων οὐδέποτε ἐφάνταζόμεθα, κατὰ τὸ πρῶτον τοῦλάχιστον ἔτος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Συλλόγου. Ὅθεν ἐβασίσαμεν τοὺς προϋπολογισμοὺς μας εἰς κυκλοφορίαν τὸ πολὺ πέντε χιλιάδων ἀντιτύπων δι' ἕκαστον τῶν βιβλίων· ἢ βᾶσις ἀνεδείχθη σφαλερὰ, τὸ δὲ σφάλμα μᾶς ἐβύθισεν εἰς περιπλοκάς καὶ δυσχερεῖας ἀπὸ τὰς ὁποίας μόλις τώρα ἀρχίζομεν νὰ ἐξεργώμεθα. Ἀντὶ 5,000 ἀντιτύπων ἐξετυπώσαμεν καὶ ἀνετυπώσαμεν εἰς Βαν καὶ Γῆν ἔκδοσιν ἐκ μὲν τοῦ πρώτου βιβλίου «ὁ Οὐρανός» 20,000 ἀντίτυπα, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου «ἡ Ἐκκλησία μας» 18,000. Τὰ ἐπόμενα ὀκτώ ἐτυπώθησαν ἀνὰ 15,000 ἕκαστον, ἀλλ' ἤδη ἐξαντλουμένου τοῦ 3ου βιβλίου «ἡ Γῆ τοῦ Πυρός» προβαίνομεν εἰς νέαν του ἔκδοσιν, πολὺ δὲ προσεχῶς θὰ προβῶμεν ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τοῦ «Οὐρανοῦ» καὶ εἰς ἄλλων βιβλίων νέας ἐκδόσεις. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων βιβλίων τοῦ ἔτους, τοῦ «Κύρ Σίμου» καὶ τῆς «Ἀκροπόλεως», ἐτυπώθησαν ἐπίσης ἀνὰ 15,000 ἀντίτυπα, ἀλλὰ μόνον 10,000 ἐξ ἑκάστου ἐκρατήθησαν διὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἀπέναντι τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Συλλόγου πρὸς συνδρομητὰς ἢ τακτικούς παραγγελιοδότας, αἱ δὲ ὑπόλοιποι 5,000 ἀντιτύπων καταλέγονται εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ 1901.

Ἐν συνόλῳ, ἐκ τῶν 12 μηνιαίων βιβλίων, τῶν φερόντων τὴν χρονολογίαν τοῦ 1900, ἐξετυπώθησαν 178,000 ἀντίτυπα. Ἐμειναν δὲ εἰς τὴν ἀποθήκην τὴν 31 Δεκεμβρίου κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 28,732 βιβλία.

Ἀλλ' ἐκ τούτων πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν 7,382 ἀντίτυπα τῶν τελευταίων τυπωθέντων βιβλίων, τὰ ὁποῖα χρεωστοῦμεν εἰσέτι ν' ἀποστείλωμεν εἰς παραγγελιοδότας ἢ ἀγοραστὰς τακτικούς, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς τοῦ 1900. Ἀφαιρούμενων καὶ τούτων, τὸ πραγματικὸν ὑπόλοιπον τῆς ἀποθήκης συμποσούται εἰς 21,350 βιβλία. Ἄν δὲ ἀφαιρέσωμεν ταῦτα ἐκ τοῦ ὅλικου ποσοῦ τῶν τυπωθέντων κατὰ τὸ 1900, 178,000, μένει ὑπόλοιπον 156,650· ὃ ἐστὶν ἐκ τῶν δημοσιευθέντων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος βιβλίων, ὃ Σύλλογος ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἑλληνισμὸν 156,650. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς καὶ μόνος μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἦτο περιττὴ καὶ ἄσκοπος ἡ ἰδρυσις τοῦ Συλλόγου.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἔκτασις τῆς κυκλοφορίας τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω ὅτι τὰ ἀποστελλόμενα εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ Κράτους συνδρομητὰς, τοὺς προπληρώσαντας τὴν συνδρομὴν τῶν διευθύνονται εἰς 375 πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν περιλαμβάνει ὅλους τοὺς δῆμους τοῦ Κράτους, ὥστε ἡ δράσις τοῦ Συλλόγου ἔχει στάδιον μεγαλειτέρας ἐπιεκτάσεως, καὶ δύνανται ἀκόμη περισσότερον νὰ διακλαδωθῶν οἱ πλόκαμοί του.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους συνδρομητῶν δὲν ἔλαβεν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς διαστάσεις σπουδαίας. Ἐνθυμοῦμαι τὴν συλλυπητήριον ἔκφρασιν ἐνὸς ἐκ τῶν πρώτων προσελθόντων ξένου φιλέλλητος παρεπιδημοῦντος τότε εἰς Ἀθήνας, ὅτε εἶδε τὴν 19ῃν Φεβρουαρίου, ὅτι ὁ αὐξὼν ἀριθμὸς τῆς ἀποδείξεώς του ἦτο μόνον 7! Τὴν 15ῃν Μαρτίου οἱ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν συνδρομητὰι ἀνῆρχοντο εἰς 394. Τὴν 5ῃν Ἀπριλίου εἶχον ἀνέλθει εἰς 2035. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου καὶ ἐφεξῆς ἡ συρροὴ ἦτο τσαούτη, ὥστε τὸ γραφεῖον περιέπεσεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ λιανικὴ πώλησις εἶχεν ἐξαντλήσει τὰς παρακαταθήκας τοῦ Συλλόγου καὶ δὲν ἔμειναν πλέον βιβλία διαθέσιμα. Ἀλλ' οἱ σωρηδὸν προσερχόμενοι συνδρομητὰι προπληρώνοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν τῶν, ἀπήτουν εὐλόγως τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν τῶν ἡδὴ ἐκδοθέντων βιβλίων. Προέβημεν ἀμέσως εἰς ἀνατυπώσεις τῶν ἐξαντληθέντων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν γίνεται ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, οὔτε μιᾶς ἐβδομάδος. Ἡ βραδύτης τῆς ἀποστολῆς ἔφερε τοὺς συνδρομητὰς εἰς ἀδημονίαν καὶ ἐνίοτε εἰς ἀγανάκτησιν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπηύθυναν εἰς τὸ Συμβούλιον παράπονα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀπεκρύπτετο πάντοτε ἡ ὑποψία ὅτι τὰ προπληρωθέντα χρήματά των περιῆλθον εἰς χεῖρας ἀναξίας ἐμπιστοσύνης. Ἐπὶ τέλους αἱ νέαι ἐκδόσεις ἠτοιμάσθησαν, τὰ βιβλία ἐστάλησαν, καὶ ἀνεκτέσαμεν ἐνώπιον τῶν ἀνυπομονούντων συνδρομητῶν τὴν διακινδυνεύσαν ὑπόληψίν μας!

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν διὰ τὴν ἐτησίαν σειρὰν τῶν 12 βιβλίων τοῦ 1900 ἀνῆρχετο τὴν 31 Δεκεμβρίου εἰς 5580. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐγγεγραμμένοι διὰ σειρᾶς περισσότερας τῆς μιᾶς, ὥστε στέλλονται εἰς αὐτοὺς 6,500 ἀντίτυπα ἐξ ἑκάστου βιβλίου. Τὰ ἐπίλοιπα στέλλονται καὶ πληρώνονται ὄχι ἀνὰ σειρᾶς, ἀλλὰ χωριστά, κατὰ τὴν δημοσίευσιν ἑκάστου βιβλίου, εἰς τοὺς δίδοντας τακτικῶς τοιαύτας παραγγελίας ἀνταποκριτὰς τοῦ Συλλόγου, καθὼς καὶ εἰς βιβλιοπώλας· ὥστε τὴν τοποθέτησιν τῶν οὕτω διαθετομένων βιβλίων δὲν δυνάμεθα νὰ παρακλοῦθωμεν, οὔτε γνωρίζομεν πῶς καὶ ποῦ σκορπίζονται. Γνωρίζομεν ὅμως εἰς τίνων χεῖρας περιέρχονται τὰ 6,500 ἀντίτυπα ἑκάστου βιβλίου, τὰ στελλόμενα εἰς τοὺς συνδρομητὰς. Ἴσως ἔχετε περιέργειαν νὰ γνωρίσετε καὶ σεῖς εἰς ὁποίας βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος ἀνήκουν οὗτοι.—Ἀνήκουν εἰς ὅλας τὰς τάξεις, εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων

μέχρι τῶν πλέον ταπεινῶν. Ἴδου τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποδιαίρουσιν οἱ πλεῖστοι κατὰ τὰς ἐνδείξεις, τὰς ὁποίας ἐπρόσθεσαν ὑπὸ τὰ ὀνόματά των εἰς τοὺς καταλόγους ὅπου ἐνεγράφησαν: Ἐχομεν ἐν πρώτοις καὶ κατὰ μέγιστον ἀριθμὸν καθηγητὰς, διδασκάλους, διδασκαλίσσας καὶ τοὺς μαθητὰς των· μετ' αὐτοὺς ἔχομεν ἀξιωματικούς καὶ ὑπαξιωματικούς, ἔχομεν δικηγόρους, δικολάβους, συμβολαιογράφους, εἰρηνοδίκας, δικαστικούς κλητῆρας καὶ ἀστυφύλακας· ἔχομεν ἰατροὺς καὶ φαρμακοποιούς, ἔχομεν κτηματίας, ἐμπόρους, ἐργοστασιάρχας, ξενοδόχους καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν, καθὼς καὶ δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ συνταξιούχους παντὸς κλάδου καὶ παντὸς βαθμοῦ· ἔχομεν ὑπαλλήλους σιδηροδρόμων, μηχανικούς καὶ ἐργοδηγούς καὶ τηλεγραφητὰς· ἔχομεν ράπτρας, παντοπώλας, καφεπώλας, καπνοπώλας, κρεοπώλας, οἰνοπώλας, ἀρτοποιούς, ὑποδηματοποιούς, ζυλουργούς, ἐπιπλοποιούς, κουρείς, φανοποιούς, βαφεῖς, σχοινοποιούς, ζαχαροπλάστας, ὑφαντουργούς, καὶ λεμβούχους ἀκόμη! Ἐχομεν ἐπὶ τέλους ἱερεῖς, ἱερομονάχους καὶ ἱεροψάλτας...

Ὁ κατάλογος οὗτος ἔχει τὴν σημασίαν του. Ἐμφαίνει πόσον γενικὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη βιβλίων ἀναγνωστικῶν καὶ πόσον ἐπίκαιρος ἦτο ἡ ἰδρυσις τοῦ Συλλόγου. Ἀπόδειξις τούτου τρανοτέρα καὶ, τολμῶ νὰ εἶπω, συγκλητικωτέρα ἦσαν αἱ πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ ὅσας εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἐλαμβάνομεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν νὰ λαμβάνωμεν,—ἐπιστολαὶ ἐκφράζουσαι εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν παρεχομένην εἰς τοὺς πολλοὺς διανοητικὴν τροφήν, ἐπιστολαὶ ἀνταποκριτῶν παραιτουμένων τῶν ποσοστῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἐδικαιοῦντο, χάριν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, ἢ ἐνίοτε χάριν ἐργατῶν δυσκολευομένων νὰ πληρῶσουν τὴν συνδρομὴν των. . . Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἐπιστολαὶ τῶν παραπονουμένων διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀποστολῆς τῶν βιβλίων, ἐνῶ ἐξ ἐνός μᾶς ἔφερον στενοχωρίαν, ἐξ ἄλλου δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ προξενοῦν εὐχαρίστησιν, καθὼς μαρτυροῦσαι ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου γίνονται ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον ἐπιθυμητά.

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΦΑΝΗΚΕ

Γοργόφτερη πετᾶ ἡ ψυχὴ μου, σχίζει τὰ βουνὰ καὶ τὰ πελάγη ποῦ μᾶς χωρίζουν καὶ φθάνει στὸ Νησί μου. Καρτερῶ μὲ λαχτῆρα τὴν εὐτυχισμένη στιγμή ποῦ θ' ἀντικρύσω πάλι τὸν ἀγαπημένο μου τόπο. Μέσ' τῆς ὕψους θάλασσης τὴν ψυχρὴ ἀγκάλῃ παραδομένος, παραδέρνω ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ προσμένω τῇ στιγμῇ ποῦ θὰ στρῆψωμὲ τὸν Κάβο ποῦ χωρίζει ἀπ' τὰ μάτια μου τὸν πολυπόθητό

μου βράχο. Ἀνυπόμονος, ζηλεύω τὰ δελφίνια ποῦ ξεπερνοῦνε τὸ βαπόρι καὶ φθάνουνε πρὸ γρήγορα.

Ἡ ἀναπνοή μου ἐκόπηκε· εἶμαι στὸν τελευταῖο Κάβο, τώρα σὲ λίγο θ' ἀντικρύσω τὴν Εἰκόνα ποῦ λάτρευα, τώρα σὲ λίγο θ' ἀφήσω τὴν καρδιά μου νὰ κτυπήσῃ μὲ ὄρμη τὸ ἐμβατήριον τῆς χαρᾶς τῆς ἀνυπόκριτης, θ' ἀφήσω τὸ στόμα μου νὰ πῇ τὰ λόγια τὰσυλλόγιστα ποῦ λέει τὸ μικρὸ παιδί, ὅταν γεμισμένο ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀγάπη, λέει λέει, ἀκριτα καὶ ἀσυλλόγιστα ὅτι τούρθῃ στὸ κεφάλι.

Μετρᾷ τίς στροφῆς τοῦ ἔλικα, μετρᾷ τίς στιγμῆς ποῦ περνοῦνε. ὦ! πῶς ἀργεῖ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα! Κλείνω τὰ μάτια μου μ' ἀπόφαση νὰ τ' ἀνοιξῶ ὅταν θὰ εἶνε μπροστά μου τὸ Νησί μου. Κλείνω τὰ μάτια μου μιὰ στιγμή, τ' ἀνοιγῶ ἀμέσως, γιατί θαρρῶ πῶς πέρασαν ὥρες δλόκληρες, καὶ πάλι τὰ ξανακλείνω.

— Ἐφάνηκε ἡ Σίφνο.

ὦ! τί γλυκεῖα φωνή! ὀλόρθος ἀμέσως τρέχω στὴν πλώρη τοῦ βαποριοῦ, καὶ παραδομένος στὴν ὁμορφὴ εἰκόνα τῆς, μονολογῶ καὶ λέω σὰν ἀντίλαλος:

— Ἐφάνηκε.

Ναί! τὴ γνωρίζω· τὴ διακρίνω μέσα σ' ὅλα τῆς τὰδέρφια τὰ Δωδεκάνησα· καταλαβαίνω ὅμως πῶς εἶμαι κοντὰ στὴν πατρίδα μου, γιατί ὁ ἀέρας τῆς μοῦ δίνει καινούργια ζωὴ· γιατί τὰ θυμάρια τῆς ἔχουν μιὰ ἰδιαίτερη μυρωδιά· καταλαβαίνω ἀμέσως πῶς εἶμαι κοντὰ στὴν πατρίδα μου γιατί τὰ βράχια τῆς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἄγρια ἔχουν γιὰ τὴν ψυχὴ μου μιὰ ἰδιαίτερη γλώσσα, καὶ τὴν γεμίζουν ἀμέσως ἀπὸ ἀγνὴ χαρὰ.

Ἐφάνηκε.

Ναί! τὴ γνωρίζω γιατί τὰ βουνὰ τῆς εἶνε σ' ἐμένα φίλοι παλαιοί, γιατί ὁ οὐρανὸς τῆς εἶνε γνώριμος, ἀπ' τὰ παιδιὰτικά μου χρόνια· γιατί ἡ καρδιά μου καταλαβαίνει ἀμέσως τὴν εὐτυχία μου, τὴν ἀπερίγραπτη, καὶ κτυπᾷ, κτυπᾷ, μ' ὄρμη μεγάλη—εἶνε στὴν πατρίδα τῆς.

Ἀκούω ἀπὸ τὸ βαπόρι τὸν ἤσυχο ἀντίλαλο τῆς Καμπάνας τοῦ ρημοκκλησιοῦ· ἀκούω ἀπὸ τὸ βαπόρι τὴ γλυκεῖα φωνὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ποῦ τρεχάτο θὰ πάη στοὺς δικούς μου καὶ θὰ πῇ τὰ συχαρίκια, θαρρῶ πῶς τὸ βλέπω τρεχάτο, χαρούμενο, νὰ φώναζε: «Ἦρχε ὁ ξενιτεμένος σας, τὰ συχαρίκια δὲς μου».

Ἐφάνηκε.

Καὶ χωρὶς ν' ἀκούσω αὐτὴ τὴν ἄγια λέξη θὰ τὸ καταλάβαινα, γιατί ἀπ' τὴ στιγμή ἐκεῖνη δὲ βρισκόμεθα πρὸ τὸ βαπόρι, γιατί ἀπ' τὴ στιγμή ἐκεῖνη, ταξιδιάρης βιαστικός, μὲ περιφρόνηση ἄφησα τὸ βαπόρι νὰ παρακλυθῇ στὰ κύματα καὶ χαρούμενος ἔφτασα στὸ χωριό μου· ἄφησα τὴν ἀγκάλια τῆς θάλασσης καὶ ἐφρίχτηκα στὴν ἀγκάλια τῶν δικῶν μου.

Ἀκόμα τὸ λιμάνι δὲν ἐφάνηκε. Μόνο τὰ βουνὰ καὶ τὰ ξόγκλησα τὰ κάταπρα εἶνε μπροστά μου. Τὰ Δωδεκάνησα ἀστραποβολοῦν καὶ ἀστράφτουν ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ τὸ μαργαριτάρι ποῦ τοὺς χάρισσε πλοῦσια καὶ γλυκεῖα καὶ φιλόστοργη μητέρα τους, ἡ φύσις.

Σὰν ξελογιάστρες νύφες τοῦ γαλοῦ παίζουνε μὲ

τό κύμα τὰ Νησιά καὶ ξελογιάζουν με τὸ παι- γνίδι τους τὸν ἄγνὸ τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ ἄγρια ὀμορφιά τους ζωγραφίζεται μέσ' στὴ ψυχὴ μου, καὶ τὴν κάνει νὰ μὴν ξερῆ πού νὰ πρω- τοπαυμάση, πού νὰ πρωτοἰδῆ.

Ἐφάνηκε . . .

Τὸ λιμάνι εἶνε πιά κοντὰ ἄσπρα μακνηλάκια ὑποδέχονται τὸ βαπόρι, πού σιγὰ-σιγὰ τώρα ταξειδεύει, σὰν νὰ θέλῃ νὰ ἐκδικηθῆ αὐτοὺς πού βιάζονται νὰ βγοῦνε ἔξω μιὰ ὥρα πὶὸ γρήγορα. Μαντήλια κάτωσπρα μᾶς χαιρετοῦν ἀπ' τὴ στεριά κι' ἀπὸ τὶς βάρκες πού ἔρχονται νὰ μᾶς πάρουνε.

Εἶνε ἡ τελευταία στιγμή τῆς ἀγωνίας¹ μιὰ λέξη καρτερῶ ἀνόμα.

— Φοῦντο . . .

Ἡ ἄγκυρα ἔπεσε στὰ βάρη τῆς θάλασσας, κι' ἐγὼ εὐτυχημένος ταξειδιάρης τρέχω μὲ τὴ βάρκα μου γιὰ τὴ στεριά.

ΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΚΟΣΜΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΙΑΠΟΚΡΕΩΙ

Εἰς τὸ χωρίον Βούρβουρα τῆς Κυνουρίας

— Ἀλήθεια! κυρὰ Γιαννοῦλλα, τὸ ἄκρυφες χτές τὸ βράδν τὸ μακαρούνι. — Τί λὲς τάχα; — Νά, κείνο πού λέω. Μέσα στ' ἀσκέρι πού εἶμασταν τοῦ μπάριμπα Ἐναγνώστη συναγμέ- νοι ἐκρῦπτηκες καὶ δὲ σὲ κατάλαβε κανεὶς, μὰ ἐγὼ σὲ εἶδα . . . καὶ δὲν τὸ εἶπα μὲ καὶ σὲ ντροπιάσω. — Θὰ παραλογῶς, πιστεύω, Ἄννα.

Ἐγὼ . . . — Ἐσὺ, νά, ἐσὺ, μου εἶσαι νιὰ μαστόρα . . . Μὲ τὸ σταυρὸ πού κάναμε καὶ τὴ χαιρετοῦρα στὴν ἀρχὴ στὸ τραπέζι — καλῶς ἐσμίξαμε καὶ καλὴ σαρακοστή — πού λένε γιὰ τὶς ἀποκριὲς ἢ ἀφεντιά σου πῆρες τὴν πρώτη πηρουσιά μακαρούνια καὶ ἄκανες πῶς τήραες ἄλλοῦθε. Μὰ γὼ σὲ τήραγ² ἀπὸ μακρὰ καὶ σὲ εἶδα πού τὸ ῥριζες στὴ μαντηλωσιά κ' ὕστερα τὸ ἄκρυφες στὸν κόρφο σου. — Νά!, βρέ ξερή, οὐλα τὰ εἶδες . . . Μὲν τήρα μὴν τὸ μαρτυρή- σης καὶ μ' ἀναγελάνε. — Καλὰ δὲν τὸ λέ, Γιαννοῦλλά μου, μὰ γιὰ πὲς μου τί θὰν τὸ κἀνης τὸ μακαρούνι; — Τί θὰν τὸ κἀνω; Κἀ- νεις τὸ ταχατέ μου πῶς δὲν τὸ ξέρεις. Νά! σή- μερα τὴν Καθαρὴ Δευτέρα δὲν τρώει μπουκιά ψωμί ὄγοια κρύψη τὸ μακαρούνι. Τὸ βράδν μοναχὰ τρώει τὴν ἀρμυροκουλοῦρα, πού τὴ φκετάνουν τρεῖς παντρεμένες, νὰ ἔχουν τοὺς ἄντρες τους, ἢ μιὰ φέρνει μιὰ χοῦφτ³ ἄλεύρι, ἢ ἄλλῃ μιὰ χοῦφτ ἄλατι καὶ ἢ τρίτη μιὰ χοῦφτα νερό. Τὸ βράδν τρώει τὴν ἀρμυροκουλοῦρα καὶ κοιμάται μὲ τὸ μακαρούνι δεμένο στὸ μαντήλι τῆς. Καὶ τὴ νύχτα γλέπει στὸν ὕπνο τῆς ποιόνε θὰ πάρῃ Ἡ μάνα μου εἶδε πῶς τῆς ἔδωκ¹ ἓνα στατεράκι ὁ πατέρας μου. Καὶ

τὸν πῆρε. — Καλὰ μου τώρα πού πᾶς; — Πάω . . . μου νὰ μὴ μιλήσης, καμάρι μου, . . . πάω στὴν Καψάλω νὰ ἰδῶ πού θὰ μο ἔρη τίς τρεῖς παντρεμένες. — Καλὰ μου κάτσε νὰ εἰπούμε καμμιά κουβέντα καὶ πᾶς. Γιὰ θυμήσου τί γὰζ¹ ἦταν κείνο τὸ χτεσινὸ στὴν ἐκκλησιά ἀπόξω; Μωρὲ δὲν ἔμεινε κουτσὸ σκυλί. Οὐλο τοῦ Βούρ- βουρα στὸ χορὸ. Καὶ τί χορὸς; πέντε δίπλες μωρ² ἀραχλή! Ἄμ ἐκεῖνο τὸ πανουκλιάρικο, τοῦ Γιαννακούρου τὸ μικρότερο δὲν ἦταν γενο- μένο μπουκιά¹ κι' ἀλληλοῦσε τίς γυναῖκες μὲ τίς στάχτες πὸ ἔχυνε; Μιὰ γάτα εἶχε γιὰ παιδί τάχρόνιαγο! Ἐγὼ σὰ βασταῦμε μαθὲ λύπη γιὰ τὴ μακαρίτισσα τὴ θειά μου δὲ χό- ρεψα, μου παίξαμε μὲ τίς ἄλλες τσιούπες. Γέλοια! πού γέλασε καὶ τὸ πελεκούδι! Πρῶτα παίξαμε τὸ μυλωνᾶ, ὕστερα τὸ βαλμᾶ, τὴ γα- τίτσα, ἄλλες πάρα πέρα παίζαν τὴ βουμάννα ἴσιαμε πού βγήκαν τὰ ἄστρια. Καὶ χῶρια οἱ ἄντρες ὕστερα τί κάνανε! . . . Μωρ³ σὺ, μπρο- στά ὁ μπάριμπα Γιώργης ἔλεε τὸ τραγοῦδι:

Πέρασ' ἀπ' τὴ Μεγδενιά
κ' εἶδα πῶς ἐσπέρανε
οἱ Μεγδενίτες τὰ κουκιά¹
ἔτσι δὲ τὰ σπέρανε!

καὶ πίσω οἱ ἄντρες σπέρανε χῶματα πού στρά- θωσαν τὸν κόσμο. Σένα σὲ ἔλεπα πού χόρευες καὶ μπροστά! . . . — Τί τὰ θέλεις; καλὰ πῆ² ὁ χορὸς, μου νὰ σκάση ταυγὸ μου τὸ βράδν! — Μωρ³ γιὰ ταυγὸ εἰσ' ἔτσι; Γιὰ κανάν ὄχτρο θὰ στρέξη, μου ντὲ! — Μὰ ἔλα πού δὲν τὸ ἔχουν γιὰ καλὸ. Ἄν ἰδρῶση τ' αὐγὸ κεινοῦ πού τὸ μελετᾶνε, θὰ πάη καλὰ ἢ χρονιά του, μ' ἂν σκάση εἶναι κακὸ σημάδι. Καὶ βρέθηκε τὸ δικὸ μου μέσα σὲ τόσα π' ἀράδιασε ἢ κύρω² στὴ θράκα νὰ σκάση τὸ ἔρμιο. — Δὲ μ' ἀπαρτᾶς μὲ τίς παραμυθίες σου. . . Ἐγὼ πεινάω καὶ τί νὰ φάη κανεὶς σήμερα. Ἄχοῦ! . . .

Ἐφόρησ' ὁ Λοκάνικος,
ψυχμαχάει κι' ὁ Τύρος,
τραχάτε τίς λεπίδες σας
νὰ πᾶμε γιὰ λαψάνες³.

— Βάστα τὴν καρδιά σου, Ἄννα μου, γιατί δὲν ἀκοῦς πού λένε. Μὴν τρώτε τὴν Καθαρο- δευτέρα τίποτα γιὰ νὰ πιάνετε τίς πέρδικες στὴ φευγάλα. — Καλὰ μὰ πού θὰν τὸ βάλῃς τώρα. — Δὲ σοῦ εἶπα; στὴν Καψάλω γιὰ τὴ δουλειὰ πού εἶπαμε, μὰ νὰ μὴν εἰπῆς τίποτα . . .

— Νά! τί μὲ κάνας, καχημένη, μπίτι; . . . μοναχὰ θὰ μοῦ εἰπῆς ἂν ἰδῆς τίποτα στὸν ὕπνο σου. — Ἐσένα θὰν τὸ εἶπῶ. Ἄλλὰ τσι- μουτιά! . . . — Ἐνοια σου . . . δὲ βγαίνει λόγος ἀπὸ μέσα μου. Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ

¹ μασκαρᾶς, ὡς μπουρμπουλωμένος.
² κύρω=μάμμη. — ³ λαψάνες=λάχανά τινα.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΙΔΙΑΙ

Παιδιά ἄλματος — τὰ δεκαμνάκια.
[Θεσσαλίας].

Οἱ παίζοντες τάσσονται ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ παρα- γωγικῶς.

Ὁ πρῶτος αὐτῶν ἀπομακρυνόμενος βήματά τινα κύπτει ἔχων διεστῶτας ὀλίγον τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας στηρίζων ἐπὶ τῶν κνημῶν ὅπως μὴ πίπτῃ εὐκόλως ὠθούμενος.

Ὁ δεύτερος λαμβάνων φερόν ὑπερπηδᾷ τὸν κύπτοντα στηρίζων ἐπὶ τῶν νῶτων του τὰς χεῖρας ὡς ἐπὶ ἐφακτηρίου¹ ἀπομακρυνόμενος δὲ δύο περί- που βήματα κύπτει, ὅπως ὁ πρῶτος.

Ὁ τρίτος μῶλις ὁ δεύτερος κύψῃ ὑπερπηδᾷ τὸν πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτον ἀμέσως τὸν δεύτερον καὶ κύπτει καὶ αὐτὸς, ὅπως οἱ πρὸ αὐτοῦ.

Τὸ αὐτὸ πράττεισι καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ σειρὰν διαδοχικῶς, μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ σειρὰ ὄλων.

Τότε ὁ πρῶτος κύψας ἐγείρεται καὶ ὑπερπηδᾷ τοὺς λοιποὺς διαδοχικῶς, μετὰ τὸν πρῶτον ἀμέσως ὁ δεύτερος καὶ οἱ λοιποὶ, ἐξαιρουμένοι τὴν γυμναστικωτάτην ταύτην παιδιάν, μέχρις ὅτου ἀποκάμωσιν.

Οἱ κύπτοντες τίθενται κατὰ βούλησιν ἢ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ἢ κατ' ἄλλην διεύθυνσιν οὕτως ὥστε ἡ σειρὰ τῶν κυπόντων νὰ λαμβάνῃ ποικίλους μετασχηματισμούς.

Οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν παιδιάν ταύτην πρέ- πει νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν σχεδὸν σωματικὴν ἀνάπτυξιν.

Κ. ΣΦΑΓΓΟΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΩΝ

Ἐκ συνδιαλέξεως δημοσιογράφου μετὰ τοῦ ἐπι- φανοῦς καθηγητοῦ τῆς Ἀνθρωπολογικῆς Γεωγρα- φίας ἐν τῇ παρισινῇ ἀνθρωπολογικῇ Σχολῇ Σρέδερ περὶ τῆς σημασίας τῆς ἀνακάλυψης τῶν δύο πό- λων τῆς γῆς ἀποσπώμεν τὰ ἑξῆς:

«Ὅλοι οἱ κεφαλαιοῦχοι καὶ ἐργάται, μεγάλοι καὶ μικροί, πρέπει νὰ ἐνδιαφέρονται περὶ τῶν πό- λων! Ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀναγνώσω ὑμῖν παρά- γραφον διαλέξεώς μου. Ἐκ τῶν διαστάσεων καὶ τῆς θέσεως τῶν πάγων ἐξερτῶνται κατὰ μέγα μέρος τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος ἐκ τοῦ βορείου Ἀτλαντικοῦ. Ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος ἐκ τοῦ βορείου Ἀτλαντικοῦ ἐξαρτῶνται οἱ βαρεῖς ἢ μέ- τριοι χειμῶνες καὶ τὰ φλογερά ἢ ὑγρὰ θέρη ἡμῶν. Γινώσκοντες τὴν κίνησιν καὶ πορείαν τῶν μεγάλων σωρῶν τῶν πάγων, μετροῦντες τὰς διαστάσεις αὐ- τῶν, παρακολουθεῦντες αὐτοὺς ἐν τῇ καταβάσει καὶ τῇ βραδείᾳ αὐτῶν τῆξιν ἐν μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, θὰ καταστῶμεν ἱκανοὶ νὰ προβλέπωμεν ἐν εὐρείᾳ μέτρῳ τοὺς ἀνέμους, τὴν ἐναλλαγὴν καὶ τὸν χα- ρακτήρα τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους, τὴν ξηρασίαν ἢ πιθανὴν ὑγρασίαν, τὰς καλλιεργείας ἃς θὰ ἐρεῖ- λωμεν νὰ προτιμήσωμεν, τὰς προσφυλάξεις ἃς θὰ ἐφειλωμεν νὰ λάβωμεν, καὶ τοὺς κινδύνους οὗς δέον ν' ἀποσοθῶμεν. Ὅταν εὐρυτάτῃ σχεδία πάγων, ἀποσπώμενῃ τῶν πολικῶν θαλασσῶν ἐν

ἀγνοία τῆς Εὐρώπης, παρατηρηθῇ καὶ ἐξακριβωθῇ, ἢ Εὐρώπη τότε καὶ ἢ Ἀμερικὴ θὰ προειδοποιη- θῶσι περὶ τούτου. Φίλοι, ἐχθροί, λευκοὶ καὶ μαῦροι θὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς εὐεργετικῆς ταύτης εἰδή- σεως, καθ' ὃν τρόπον οἱ ναυτικοὶ εἰδοποιῦνται σή- μερον περὶ τοῦ ἐνοσηφάντου εἰς ἄλλας ἠπείρους κυκλώνας καὶ ἀναβάλλουσι τὴν ἐκ τῶν ὀρμων ἐξοδὸν τῶν, μέχρις οὗ ὁ κυκλὼν οὗτος παρέλθῃ. Αἱ ἠνωμέναι Πολιτεῖαι διοργανώσαν ἤδη δημο- σίαν ὑπηρεσίαν ἐξερευνησεως τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἥτις ἀπαξ τοῦ μηνὸς ἐξελέγχει τὴν κατάστασιν τοῦ Ὠκεανοῦ, τῶν πάγων, τῶν τρικυμιῶν καὶ τῶν ἐπικινδύνων λειψάνων τῶν ναυαγίων. Ἄλλ' ἀπὸ τοὺς χάρτας τούτους λείπει ἡ κεφαλή. Οἱ ἐν αὐτοῖς σημειούμενοι πάγοι εἶναι τὰ ὑστατα λει- ψάνα τῶν μεγάλων σωρειῶν τῶν πάγων, οἵτινες παρήγαγον ἤδη ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν δύο ἠπεί- ρων τᾶγνωστα ἡμῖν ἀποτελέσματα καὶ τὰς ἐνερ- γείας τῶν».

Οἱ δύο πόλοι θ' ἀνακαλυφθῶσι διὰ κοινῶν προσ- παθειῶν. Εἰς μόνος ἀνὴρ δὲν ἀρκεῖ ὁ εἰς οὗτος δὲν ἀποφέρει ἐκεῖθεν ἢ μονομερῆ πορίσματα καὶ περιπετείας. Τὰ περὶ τοὺς Πόλους ἀπεροσκοπεῖα, σπανιώτατα νῦν, θὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς συνεχῆ ζῶνῃν ὁμοίαν πρὸς τὰς περιζώννουσας τὰς πόλεις ὀχυρωματικὰς τάφρους.

Θὰ πολιορκήσωμεν λοιπὸν τοὺς πόλους; Ἐπι- τρέψατέ μοι καὶ ἐπὶ τούτου ν' ἀναφέρω ἑτέραν μου διάλεξιν, καθ' ἣν εἶπον τὰ ἑξῆς. «Ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ τῶν ἐπιστημονικῶν μοναστηρίων, ἐξουγιαντι- κῶν, οὕτως εἶπεν, μοναστηρίων, ἐνθα θὰ κατορ- θωθῇ νὰ ἐγκαταστῇ ὁ κοινωνικὸς βίος, ὁ οἰκογε- νειακὸς βίος, ὡς ὑπάρχει τοιοῦτος ἐν Γροιλανδίᾳ, θὰ καταρτισθῇ διεθνὲς ἔργον, ἢ κυριολεκτικώτερον εἶπεν, ὅπερεθνὲς (supernational) ἔργον, διότι ὑπεράνω τῶν τμηματικῶν πατριδῶν καὶ χωρῶν νὰ βλαδῆ οὐδεμία τῶν πατριδῶν τούτων ἢ ἐπιστήμη θὰ ἐργασθῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος».

Τὸ σύστημα τῶν πάγων θὰ καταστῇ γνωστὸν καὶ θὰ προγγέλλωμεν οἱ κυκλώνες. Ἐκεῖνο ὅπερ θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἀνακάλυψιν τῶν Πόλων εἶναι ἡ πλησίον αὐτῶν διαρκὴς ἐγκατάστασις ἐπι- στημόνων. Πρέπει νὰ ἐγκαταστῶσιν ἐκεῖ ὁμίλοι δραστηρίων καὶ σωρῶν ἀνδρῶν. Αἱ μεμονωμέναι ἐκδρομαί, ἰδίως δι' ἀεροστάτου, εἶναι ἐλαχίστης ὠφελείας πρόξενοι. Ἦτο ἠρωϊκὴ μανία ἢ ἀπό- πειρα τοῦ Ἀνδρέ! Θ' ἀναδῆτε δι' ἀεροστάτου εἰς νεφέλην συμπυκνωμένην ὡς πάγγην περὶ τὸ ἀερό- στατον καὶ θὰ πέσετε. Ἐὰν ἡ πάγγη συσσωρευθῇ ἐν τῷ δικτύῳ, εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἀεροστά- του, θ' ἀνατραπήτε ὡς πέσετε μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ὁ Νάνσεν ἀπ' ἐναντίας προσέτε καὶ προὑπελόγησε τὰ πάντα. Ὁ Νάνσεν καὶ ἄλλοι σοφοὶ δύνανται σήμερον νὰ παρασκευάσωσι σχεδίων διεθνούς ἐκστρατείας πρὸς πολιορκίαν τοῦ Πόλου».

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Νοτίου Πόλου θὰ ἔχῃ ὀλι- γώτερον ἐνδιαφέρουσαν σημασίαν ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν, διότι τὸ βόρειον ἡμισφαίριον περιέχει τὰ τρία περίπου τέταρτα τῆς ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνα- δυομένης ξηρᾶς. Θεωρητικῶς ὁμοῦς θὰ ἔχῃ τὸ λαμ-

πρότατον πλεονέκτημα τοῦ νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς σχῆμα τῆς γῆς. Ἡκούσατε νὰ γίνεταί λόγος περὶ ὑποθέσεως τινος, καθ' ἣν ἡ γῆ εἶναι σφαιροειδὲς παραμορφωμένον ἑλαφρῶς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Νότιος Πόλος εἶναι μέγα ὄρος ἀνυψούμενον ὑπεράνω τῶν θαλασσῶν.

— Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς σφαίρας ;

— Ἴσως !

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Βαρυτίμων βιβλίον.

Τὸ βαρυτιμότερον βιβλίον διὰ τὸ νέον ἔτος ἔδημοσιεύθη εἰς Σικάγον τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπιγράφεται «Βιβλίον τοῦ Πλούτου» καὶ ἕκαστον ἀντίτυπον ἀνταξίως τοῦ τίτλου στοιχίζει 2 1/2 χιλιάδας δολλάρια, ἤτοι 12 1/2 χιλιάδας χρυσὰ φράγκα. Συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶνε ὁ διευθυντὴς ἐνὸς μεγάλου ἐκδοτικοῦ καταστήματος τοῦ Σικάγου.

Τὸ βιβλίον ἀποκλειστικῶς πραγματεύεται περὶ πλοῦτου, ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ συγγραφέως εἶνε ν' ἀποδείξῃ τί δύναται νὰ κάμῃ ὁ πλοῦτος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ πῶς μὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν του.

Τὸ βιβλίον συνίσταται ἐκ δέκα τόμων 1000 ἐν ὅλῳ σελίδων, εἶνε δὲ πολυτελέστατα δεδεμένον. Ἐκαστος τόμος συνοδεύεται ὑπὸ ὕδατογραφῶν, χαλκογραφῶν καὶ φωτοτυπιῶν, χωριστὰ τεθειμένων εἰς πολυτελεῖ χαρτοφύλακα. Μόνον τετράκωσια ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου ἐτυπώθησαν. Τὰ ἑκατὸν πενήτηκοντα πρῶτα ἀντίτυπα εἶνε τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως καὶ στοιχίζει ἕκαστον 2,500 δολλάρια. Τὰ λοιπὰ δὲ 250 πωλοῦνται ἕκαστον 1000 δολλάρια. Ὁ συγγραφεὺς χάριν τοῦ βιβλίου διέτριψεν ἐπὶ ἔτη εἰς Εὐρώπῃν, συνέλεξε δὲ τὴν ὕλην ἀπὸ πρωτοτύπων πηγᾶς, ἐπισκεθεὶς καὶ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Παλαιστίνην καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀνατολῆς. Ἰδιαιτέρα τοῦ βιβλίου κεφάλαια εἶνε ἀφιερωμένα εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἀμερικανοὶ Κροῖσοι ἀπέκτησαν τὰ ἑκατομμύρια τῶν καὶ κατὰ πόσον ταῦτα εὐηργέτησαν γενικῶς τὴν Ἀμερικὴν.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ κρήνη.

Ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἐγκαίνια τῆς Κρήνης, ἣτις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ταξιδίου του. Περιγραφὴν αὐτῆς παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν βυζαντινῶν ἡμερησίων : Ὀκτώγωνος τὸ σχῆμα, ἡ κρήνη κατασκευάσθη ἐξ ἰταλικῆς μαρμάρου τῶν λατομείων τῆς Καρφάρας. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ὀκτὼ πλευρῶν αὐτῆς εἶνε κατασκευασμένη θύρα διὰ τὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κτιρίου εἴσοδον. Αἱ λοιπαὶ ἑπτὰ πλευραὶ ἔχουσιν ἀνὰ ἓνα κρουρόν. Ὀκτὼ κίονες ἐκ μαρμάρου μαρμάρου, ἔχοντες τὸ ἄνω αὐτῶν μέρος κεκοσμημένον δι' ἀπαστραπτόντος χαλκοῦ, κοσμοῦσι τὴν κρήνην καὶ ὑποβάλλουσιν τὴν στέγην τοῦ κτιρίου, κεκοσμημένην διὰ πολλῶν γλυπτῶν ἀνθεμίων. Τὸ ἐσω-

τερικὸν τῆς κρήνης εἶνε λίαν περικαλλῶς κεκοσμημένον διὰ πλείστων ψηφιδωτῶν. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἐγκεκαραγμένη διὰ μεγάλων γραμμάτων ἐπιγραφή ἐκ δεκαῆξ στίχων, ἣτις δηλοῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς κρήνης ταύτης, εὐφημον δὲ ποιεῖται μνείαν τῶν μεταξὺ τῶν δύο μοναρχῶν ὑφισταμένων φιλικῶν καὶ ἀγαθῶν σχέσεων. Ἄπαν τὸ κτίριον ἔχει ὑπερθεῖν πολυτελεστάτην στέγην. Τὰ σχεδιογραφήματα τῆς κρήνης κατηρτίσθησαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, ἐτελειοποίησε δὲ αὐτὰ ὁ διάσημος γερμανὸς ἀρχιτέκτων Ὁδερβραουρὰν Σεπέττα. Ὁ θόλος, τὰ ψηφιδωτὰ καὶ τὰ περισσότερα καλλιτεχνικὰ τμήματα τῆς κρήνης ἐπέξεργάσθησαν ἐν Βερολίνῳ.

Ταχυδρομικαὶ μέλισσαι.

Ἐγένοντο ἐσχάτως πειράματα ἀποστολῆς ἐπιστολῶν διὰ μελισσῶν, τὰ ὁποῖα ἐπέτυχον πληρέστατα. Αἱ ἐπιστολαὶ γράφονται διὰ μικροφωτογραφίας ἐπὶ μικροσκοπικοῦ τεμαχίου χάρτου, τὸ ὁποῖον προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς μέλισσας. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ μέλισσαι καὶ ἐξ ἀποστάσεων 4 χιλιομέτρων δύνανται νὰ ἐπανέλθουν ἀσφαλῶς εἰς τὴν κυψέλην. Ὄθεν ἂν μεταφερθῇ μακρὰν τῆς κυψέλης τῆς μέλισσα καὶ ἀφεθῇ κατόπιν ἐλευθέρᾳ, θὰ ἐπανέλθῃ ὀπίσω, φέρουσα καὶ τὴν μικροσκοπικὴν ἐπιστολήν. Δύνανται λοιπὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν αἱ ταχυδρομικαὶ αὐταὶ μέλισσαι ἐν καιρῷ πολιορκίας πρὸς ἀποστολὴν εἰδήσεων ἐκ τῶν πολιορκουμένων πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως φίλους.

Ὁ πλανήτης Ἄρης.

Ὁ διάσημος Ἀγγλὸς ἐπιστήμων Σὶρ R. Rall ἔδωκεν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ σειρὰν διαλέξεων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν «Μεγάλα κεφάλαια ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς φύσεως». Ἐκ τῶν πολλῶν διασαφήσεών του ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς ἀστρονομίας παραθέτομεν ὅσα ἐν συντόμῳ ἀνέφερε περὶ τῶν διαδοθέντων διὰ τὴν μεταξὺ δῆθεν τοῦ πλανήτου Ἄρεως καὶ τῆς Γῆς συγκοινωνιῶν : Ὁ κ. Rall παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἄρης ὅταν εὐρίσκειται εἰς τὸ πλησιέστερον τῆς Γῆς σημείον, ἀπέχει αὐτῆς 35 ἑκατομμύρια μίλια, δηλαδή 150 φορές περισσότερον ἀπὸ τὴν Σελήνην. Ἐάν, προσθέτει, ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν Σελήνην κτίριον ἴσον κατὰ μέγεθος μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Παύλου, δὲν θὰ ἦτο ὄρατόν εἰς ἡμᾶς (ἐὰν ἦτο διόλου ὄρατόν καὶ διὰ τῶν μεγαλύτερων τηλεσκοπίων) παρὰ ὡς μικροτάτη κηλὶς, μόλις ἴση πρὸς μίαν τελείαν. Ὄθεν, διὰ νὰ εἶνέ τι ὄρατόν εἰς ἴσον βαθμὸν ἐπὶ τοῦ πλανήτου Ἄρεως, ἔπρεπε νὰ εἶνε 150 φορές μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Παύλου. Ἄν λοιπὸν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄρεως συνελάμβανον τὴν ἰδέαν νὰ μᾶς κάμουν σημεῖα διὰ σημαίας, ἔπρεπε νὰ ἡ σημαία τῶν νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον 300 μιλίων μῆκος καὶ 200 μιλίων πλάτος (δηλαδή τὰς διαστάσεις τῆς Ἰρλανδίας). Ἐὰν ἡ σημαία αὕτη ἀνυψοῦτο εἰς ἴσταν 500 μιλίων ὕψους, θὰ ἤδυνάμεθα μὲ τὰ μεγαλύτερα τηλεσκοπία μᾶς νὰ τὴν διακρίνωμεν ὡς μίαν μικρὰν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἐκείνου.